



Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2020

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.



Horela lipka, horela

[:Horela lipka, horela:]
pod ňou má milá, pod ňou má milá,
horela lipka, horela
pod ňou má milá sedela.
[:Tečie voda zhora, bystrá je ako ja,
točí sa okolo, okolo javora.:]

[:Keď na ňu iskry padali,]
všetci mládenci, všetci mládenci,
keď na ňu iskry padali,
všetci mládenci plakali. Hej,
[:Tečie voda zhora, ...

[:Iba ten jeden neplakal,]
čo ju falošne, čo ju falošne,
iba ten jeden neplakal,
čo ju falošne miloval.
[:Tečie voda zhora, ...

[:Neplačte chlanci, neplačte,]
radšej tu lipku, radšej tu lipku,
neplačte chlanci, neplačte,
radšej tu lipku zahaste.
[:Tečie voda zhora, ...

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

4. Zavádzanie STN EN ISO 9001:2016 v LESOCH SR

Vrcholový manažment LESY SR š.p., nadobudol presvedčenie o potrebe vytvorenia a uplatňovania systému manažérstva kvality podľa požiadaviek medzinárodnej normy STN EN ISO 9001:2016 v našom štátnom podniku. STN EN ISO 9001 Definuje požiadavky na organizáciu s cieľom maximálne uspokojiť zákazníka na základe ôsmich základných pravidiel manažérstva kvality.

4. Volby do dozornej rady

Ktorým z 18 kandidátov do dozornej rady za štátny podnik LESY Slovenskej republiky volených zamestnancami sa darilo najlepšie?

5. LESY SR v priestore sociálnych sietí

V čase uzávierky júnového čísla časopisu Lesník mala facebooková stránka LESY SR, š.p. necelých 10.100 fanúšikov a takmer 10.400 sledovateľov.



4



8

6. Muránska planina cestou kompromisu

Prírodný park Muránska planina ako kompromis obyvateľov regiónu Muránskej planiny so štátnou ochranou prírody v regióne, kde práca nie je samozrejmosťou.

7. Lesník chráni prírodu a krajinu

Odštepny závod Prievidza otvoril náučný chodník s názvom Lesník chráni prírodu a krajinu, ktorý sa odlišuje od typických náučných chodníkov. Jedná sa o informačné tabule umiestnené pri vstupoch do dolín v rámci Lesnej správy Partizánske.

8. Projekt ovocných lesných ciest na OZ Beňuš

Koncom apríla zamestnanci ústredia OZ Beňuš v spolupráci s obcou Bacúch zrealizovali výsadbu ovocnej lesnej cesty v lokalite Malé Zeleno.

9. Medvedík obyčajný (*Gryllotalpa gryllotalpa*): ako ho spoznáte a výzva k mapovaniu

Ja na čase pozrieť sa na to, kde sa medvedík obyčajný, ktorý patrí k významným škodcom v poľnohospodárstve, záhradníctve i lesníctve a na druhej strane je významným zdrojom potravy pre hmyzožravé vtáctvo, vyskytuje a doplniť mapu areálu rozšírenia tohto druhu.

10. Požiare a LESY SR

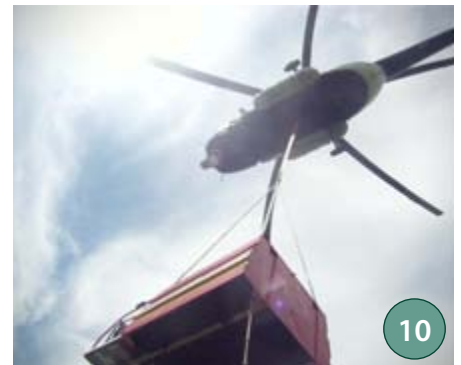
Zisťovali sme, ako sú na požiare v rámci svojich odštepných závodov vybavení a pripravení naši kolegovia, i to, aké skúsenosti z osobnej účasti pri likvidáciách požiarov majú v rámci OZ Slovenská Ľupča, OZ Čierny Balog, OZ Beňuš a OZ Vranov nad Topľou. Na naše, pre všetky závody rovnaké otázky, odpovedali referenti BOZP a PO.

16. Príbeh duba

Niekedy o osude stromov rozhodne príroda sama. A tak sa stalo, že náporu vetra neodolal 200-ročný dub. Smutný pohľad na tento výnimočný strom „padnutý na kolena“ vynahradil pocit, že sa prostredníctvom aukcie našiel kupca, ktorý v ňom videl jeho jedinečnosť.

17. Lesnícka história Zborova

Dnes by nik nepovedal, že práve na tomto mieste bol kedysi vysadený jubilejný háj situovaný na rohu Rákociho lipovej aleje, spojnice dnešnej ulice Pod 100 lipami a Lesnej.



10



18

18. Remeslo je opäť v móde

Tokárčina je rýchle, presné a precízne tvarovanie, aké nemožno doceliť inými klasickými technikami opracovania dreva. Hlavným výzdobným prvkom tokárených predmetov je profil.

19. Najväčšia zelená plocha planéty zdobí Rusko

Takmer polovicu jeho rozlohy tvoria lesy, ktoré sa rozprestierajú až v rámci šiestich klimatických oblastí. Táto variabilita porastov podmienila vznik viacerých rezervácií a území s rôznym stupňom ochrany.

20. Lesnícke osobnosti

Prof. Ing. Hubert Bezačinský – Ako jeden z prvých v Československu presadzoval poznatky lesníckej typológie v teórii a praxi pestovania lesov. Zaslúžil sa o uplatňovanie koncepcie pestovania lesov založenej na vedeckom poznaní.

Redakčná rada

Ing. Jozef Bystriansky
Mgr. Pavel Machava
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Stáli prispievatelia:

Ing. Milota Nádvoříková (mn)
Mgr. Lucia Čekovská
Ing. Zdenko Kováč
Lucia Matejová
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Ing. Martina Velká

Grafická úprava:

Ing. Peter Valach

Foto na obálke:

zdroj: LESY SR, š.p.

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

„Nehas, čo ťa nepáli...“, staré známe porekadlo, ktoré mnohých z nás už neraz uchránilo od zbytočných problémov. No nie vždy je apatia to správne riešenie. To, čo v mnohých prípadoch prinesie skôr úžitok, v iných býva na škodu veci.

Preto je komunikácia veľmi dôležitá, dokonca nevyhnutná. A to nielen tá verbálna, ale tiež online, či printová. Nik netvrdí, že prostredníctvom nej treba hovoriť len o úspechoch. Dôležité je upozorniť na možné situácie a neraz aj komplikácie, ktoré sa aj v dôsledku našej nečinnosti, či nevedomosti, môžu udiť.

Pre lesníkov nie je nič horšie, ako straty našich zelených lesov, či už spôsobené požiarimi, alebo implementáciou rozličných opatrení, či zmenou zákonov. Vždy nás zasiahnu rovnako...

Preto je dôležitá príprava! Všetkých turistov a záujemcov o naše lesy neustále pribúda. To, aký dopad majú ich kroky na toto krásne zelené, lesníkmi manažované prostredie, iste často cítime a pocítíme na našej koži i v našej lesníckej duši. A keďže nevieme aké počasie, a ani aké rozhodnutia nasledujúce leto prinesie, musíme sa pripraviť.

Aby nenastal moment, keď budeme musieť kričať HORÍ!

Anna Sliacka



Vojtek Gondok – Bol lesníkom, ktorý na svojom lesnom úseku dokázal vytvoriť vzorové lesné hospodárstvo vďaka dobrej organizácii práce, dobrej spolupráce s lesnými robotníkmi a vrodennému zmyslu pre administratívny a operatívny poriadok.

21. Spomienka na profesora Františka Benčaťa

Uplynulo už desať rokov od smrti dlhoročného riaditeľa Arboréta SAV v Mlyňanoch, autora 70 odborných prác, 111 pôvodných vedeckých príspevkov a monografií, profesora Františka Benčaťa.

22. Obraz z obdobia pôsobenia Ing. Martinku na Riaditeľstve štátnych lesov a statkov v Liptovskom Hrádku

Ing. Juraj Martinka, riaditeľ Riaditeľstva štátnych lesov a statkov v Liptovskom Hrádku, je známy ako autor lesníckej expozície Zemeľského múzea v Bratislave. Jeho modelárske lesnícke stavby boli oceňované na výstavách v Budapešti, Paríži, Londýne a Viedni.



24. Limba je podivuhodná drevina

Tento strom je naozaj výnimočný. Či už je to spôsobené orieškami, ktoré vypadávajú zo šišiek, rozšírením, ktoré u nás má, či produktami, alebo tiež poverami, ktoré sa k tomuto stromu a produktom z neho viažu.

25. Modely Juraja Martinku

Jeho historické krajinné výrezy na tému lesa a lesníctva zdobia v súčasnosti vstupné priestory Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Najznámejšie sú stavby malužinského tajchu, hrádze vodnej nádrže (tajchu) Hronček a model využiteľných dopravných trás – cesty, lesnej železnice, riečky – v povodí Jelenca.

25. Zelená svetozář

Predstavujeme Vám knihu, ktorej autorom nie je lesník ani poľovník, ale česko-americký filozof Erazim Kozák. V nej prezentuje jednotlivé prúdy environmentálneho myslenia a svoj vlastný pohľad na vzťah človeka a prírody.

26. Tajnička • Zasmejte sa • Recept

27. Keď červená chutí slano

Pozývame Vás aspoň na okamih vychutnať si nádhernú červenú príchuť Kojašského jazera. A keď už nie priamo chuťovými bunkami, tak aspoň pohľadom.

27. Kalendárium • Erby s nádychom lesa • Jubileá

28. Drevené faldíky

Za 35 rokov svojej umeleckej praxe vytvoril neuveriteľné množstvo diel. Ale krabice a rôzne nádoby v tak prepracovanom a svojsky poňatom prevedení u iných umelcov nenájdete. Pozývame Vás pozrieť sa na to, čím nás zaskočil umelec Terry Evans.



Zavádzanie STN EN ISO 9001:2016 v LESOCH SR

V snahe prispôbiť organizáciu požiadavkám náročného trhového prostredia, zvýšiť štandard práce a rešpekt voči širokej verejnosti, vrcholový manažment štátneho podniku LESY SR nadobudol presvedčenie o potrebe vytvorenia a uplatňovania systému manažérstva kvality podľa požiadaviek medzinárodnej normy STN EN ISO 9001:2016. Na porade vrcholového manažmentu dňa 8.6.2020 bolo prijaté spoločné rozhodnutie podporiť prijatie procesného prístupu pri vypracúvaní, zavádzaní a zlepšovaní systému manažérstva kvality s cieľom zvýšiť spokojnosť zainteresovaných strán a doplniť už zavedené systémy certifikácie PEFC, FSC a ISO noriem SMPK.

Normy radu ISO 9000 obsahujú súbor odporúčaní, čo a ako sa má pri manažérstve kvality dokumentovať. Zároveň je tým definovaný v súčasnosti už medzinárodne uznaný štandard, umožňujúci jednoduchšie a prehľadnejšie riadenie firiem a to pomocou zavedenia rovnakého meradla pre kvalitu.

STN EN ISO 9001 Definuje požiadavky na organizáciu s cieľom maximálne uspokojiť zákazníka na základe ôsmich základných pravidiel manažérstva kvality:

1. Zamerania sa na zákazníka
2. Vedenie zamestnancov
3. Zapojenie zamestnancov
4. Procesný prístup
5. Systémový prístup k manažérstvu
6. Trvalé zlepšovanie
7. Rozhodovanie na základe faktov
8. Vzjomne prospešné vzťahy s dodávateľmi

Poslaním normy ISO je umožniť LESOCH SR, š.p., zaviesť všeobecné požiadavky SMK, ktoré sú základom vybudovania dôvery pre produkty a služby poskytované v dodávateľ-

skom reťazci. Na výstupoch z jednotlivých procesov a SMK ako celku musí organizácia hlavne preukázať trvalé poskytovanie produktov a služieb v súlade s požiadavkami interných a externých zákazníkov, zvyšovať ich spokojnosť a zaistiť zhodu s aplikovateľnými požiadavkami zákonov a predpisov.

Pre SMK je rozhodujúca jeho funkčnosť a výkonnosť bez ohľadu na to, či je tento systém certifikovaný a registrovaný certifikačnými organizáciami, alebo je zavedený bez certifikácie. Tým, že sa LESY SR, š.p., rozhodli zaviesť SMK, usilujú o jeho efektívne fungovanie, udržiavanie a zlepšovanie.

Norma ISO 9001 ma zamedziť zbytočnej administratíve pri vytváraní dokumentácie SMK. Nepožaduje sa jednotná štruktúra dokumentácie SMK, ale jej súlad s požiadavkami ISO 9001. V praxi to znamená, že nemusíme meniť existujúcu príručku kvality a nadväzujúce dokumenty, ale iba ju zladit' s požiadavkami normy. Nepožaduje sa ani presné používanie terminológie podľa normy, môžeme si ponechať a používať svoju terminológiu, ktorej zamestnanci rozumejú a dlhodobo ju používajú.

Pre zlepšenie výkonnosti SMK norma vychádza z procesného prístupu využitím cyklu PDCA a zvážením rizík. Tento prístup pôsobí ako prevencia na predchádzanie výskytu nežiadúcich odchýlok procesov. Pre naplnenie očakávaných potrieb a požiadaviek zákazníkov sa norma zameriava na dosahovanie výsledkov a uprednostňuje zlepšovanie procesov.

Na začiatok zavádzania SMK vedenie LESY SR, š.p., preukázalo vodcovstvo a záväzok s uznaním SMK. Zriadenie predstaviteľa SMK je splnenie požiadavky podpory ďalších relevantných manažérskych rol a ich zapojením,



usmerňovaním a podporou, aby prispievali k efektívnosti SMK.

Vytvorenia vedúceho implementačného tímu je potrebné aby organizácia vybudovala, implementovala, udržiavala a trvalo zlepšovala SMK vrátane potrebných procesov a ich vzájomných väzieb v súlade s požiadavkami ISO 9001. Tiež je tým naplnená požiadavka určenia a poskytnutia potrebných osôb na efektívnu implementáciu jej systému manažérstva. S tým súvisí aj požiadavka určenia a poskytnutia potrebných zdrojov na vypracovanie, implementáciu, udržiavanie a trvalé zlepšovanie SMK.

Udržiavanie zdokumentovaných informácií na podporu prevádzky procesov sa plní požiadavka, že sa procesy vykonávajú tak, ako sa naplánovali, čo je úlohou špecialistu pre organizáciu a riadenie.

Ing. Pavel Gertli,
špecialista pre organizáciu a riadenie

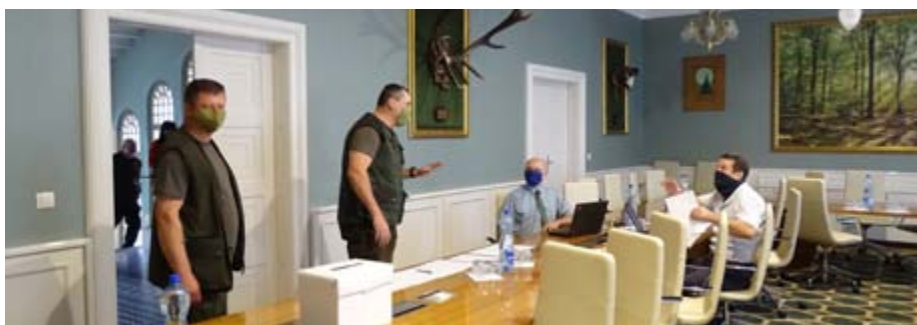
Voľby do dozornej rady

Dňa 8.6.2020 sa konali voľby členov dozornej rady, ktorí sú volení pracovným kolektívom v LESOCH Slovenskej republiky, štátny podnik, vo všetkých jeho organizačných jednotkách. Zaregistrovaných bolo 18 kandidátov, ktorí splnili všetky podmienky a boli zaradení na hlasovací lístok v abecednom poradí. Volebná účasť za celý podnik dosiahla 84,9%.

Komisia pre konečné výsledky volieb skonštatovala, že voľby boli vykonané v súlade s Volebným poriadkom Sm O 017(2) a na základe spočítania platných odovzdaných hlasov Vám oznamujem výsledné poradie kandidátov.

Výsledky volieb podľa počtu získaných hlasov sú nasledovné:

1	Viszlai Igor, Ing.	784
2	Zima Peter, Ing.	776
3	Minárik Jozef	692
4	Uchal Jaroslav, Ing.	638
5	Danček Ivan, Ing.	532
6	Kovalčík Martin, Ing.	463
7	Chrust Peter, Ing.	444
8	Jančok Tibor, Ing.	429
9	Dendys Pavol, Ing.	394
10	Král František, Ing.	353
11	Zubriczký Štefan, Ing.	316
12	Krišta Juraj, Ing.	286
13	Špaňár Miroslav, Ing.	261
14	Podhorec Ivan, Ing.	257
15	Gajdoš Miroslav, Ing.	208
16	Kamenský Anton, Ing.	202
17	Gašpar Martin, Ing.	195
18	Coch Dušan, Ing.	149



LESY SR v priestore sociálnych sietí

Ako ľudská spoločnosť v silne globalizovanom svete sme si už viac-menej zvykli na to, že rôzne druhy sociálnych sietí sa stali bežnou súčasťou našich životov. Prostredníctvom nich vieme informovať blízkych o tom, čo práve robíme, kde sa nachádzame alebo čo prežívame. No nielen to. Sociálne siete sa v posledných rokoch stali dôležitým komunikačným a marketingovým nástrojom aj pre rôzne firmy, inštitúcie, organizácie či záujmové združenia. V tomto virtuálnom priestore môžu prinášať aktuálne informácie o svojej činnosti, komunikovať so zákazníkmi a oslovovať nových klientov alebo informovať o momentálne prebiehajúcich kampaniach. Tomuto trendu sa, samozrejme, prispôbili aj LESY Slovenskej republiky.

Štátny podnik LESY SR má svoju vlastnú stránku na jednej z najznámejších a najpoužívanejších sociálnych sietí Facebook od roku 2015. Táto stránka je verejná, teda ktorýkoľvek používateľ danej sociálnej siete vidí jej aktuálne i minulé príspevky a môže sa stať jej fanúšikom alebo sledovateľom. Stránku spravuje komunikačný odbor generálneho riaditeľstva a prezentuje aktivity celého podniku. Okrem toho majú svoje stránky na Facebooku vytvorené aj niektoré ďalšie organizačné súčasti a zariadenia štátneho podniku LESY SR, napríklad Lesnícke a drevárske múzeum, Kaštieľ Palárikovo alebo Účelové zariadenie lesnej pedagogiky a rekreácie Antonstál.

Facebooková stránka LESY Slovenskej republiky je, podobne ako aj iné stránky existujúce na tejto sociálnej sieti, členená na niekoľko častí (záložiek). V časti Informácie môžu používatelia nájsť niektoré základné údaje o podniku alebo získať potrebné kontaktné informácie. Podnik môžu kontaktovať aj priamo na Facebooku, a to prostredníctvom správy zaslanej cez aplikáciu Messenger, ktorú má stránka automaticky zabudovanú. Prostredníctvom záložky Podujatia je možné informovať verejnosť o pripravovaných kultúrnych, spoločenských a turistických akciách podniku a v časti Recenzie môžu používatelia Facebooku vyjadriť svoje názory a hodnotenia.

Súčasťou facebookovej stránky sú tiež dva základné typy fotografií – profilová a titulná. Ako profilová fotografia je štandardne používané logo podniku s nápisom LESY SR. Ako titulná fotografia sa používajú prevažne rôzne umelecké zábery lesa, ktoré zvyknú mať pomerne veľkú pozitívnu odozvu zo strany fanúšikov stránky a ďalších používateľov Facebooku. Titulná fotografia býva pravidelne

dy a predstaviť činnosť podniku v oblasti lesoturistiky. S podobnou aktivitou v súčasnosti prichádza aj Lesnícke a drevárske múzeum, ktoré každý týždeň netradičnou formou – prostredníctvom príbehov a povestí – predstavuje niektoré zo siete Významných lesníckych miest.

Úspešnosť jednotlivých príspevkov na facebookovej stránke je možné „merať“ prostredníctvom dosahu na používateľské publikum a množstvom interakcií. Najúspešnejšie príspevky na stránke LESY Slovenskej republiky majú dosah na tisíce až desiatitisíce používateľov, ktorí ich môžu na Facebooku uvidieť. Interakcie najúspešnejších príspevkov (teda reakcie na príspevok, komentáre pod príspevkom či zdieľania príspevkov) sa pohybujú na úrovni niekoľkých stoviek až tisícok používateľov. Atraktivitu príspevkov je vo všeobecnosti možné zvyšovať napríklad použitím pekných a kvalitných ilustračných fotografií,

10 000

fanúšikov

Ďakujeme, že ste s nami.



obmieňaná a okrem obrázka niekedy obsahuje aj text (napr. vianočné alebo novoročné pranie).

Asi najdôležitejšou časťou každej facebookovej stránky sú samotné príspevky (posty), ktoré stránka publikuje na svojej časovej osi. Tieto príspevky môžu byť buď vlastné alebo zdieľané, teda prevzaté od iných stránok. LESY Slovenskej republiky najčastejšie zdieľajú príspevky zo stránky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ide najmä o rôzne aktuality, oznamy alebo informácie týkajúce sa štátneho podniku) alebo zo stránok rôznych masmédií (články alebo reportáže o štátnom podniku LESY SR).

V rámci vlastných príspevkov LESY Slovenskej republiky publikujú rôzne typy postov, od čisto textových, cez fotografie a obrázky až po videá. Frekvencia pridávania príspevkov sa pohybuje na úrovni približne 18-20 príspevkov za 28 dní. Príspevky na stránke sú v prevažnej miere samostatné, nezávislé od tých predošlých. Koncom apríla 2020 však začala byť skúšobne publikovaná aj séria pravidelných príspevkov, ktorá každý týždeň verejnosti bližšie predstaví niektorý z lesníckych náučných chodníkov v správe štátneho podniku LESY SR. Jej cieľom je kontinuálne prinášať zaujímavé tipy na výlety do príro-

emotikonov v texte alebo platenou propagáciou príspevku.

Neoddeliteľnou súčasťou každej facebookovej stránky je jej komunita, teda skupina používateľov Facebooku, ktorí sú fanúšikmi stránky, prípadne jej sledovateľmi. Je potešujúce, že komunita stránky LESY Slovenskej republiky v súčasnosti nestagnuje, práve naopak: počet jej priaznivcov postupne narastá. V polovici mája 2020 stránka prekonalá významný míľnik, a to 10.000 fanúšikov. V čase uzávierky tohto čísla časopisu mala necelých 10.100 fanúšikov a takmer 10.400 sledovateľov.

Sme veľmi radi, že aj prostredníctvom sociálnych sietí vieme verejnosti prinášať aktuálne a zaujímavé informácie o štátnom podniku LESY Slovenskej republiky a bližšie predstavovať jeho činnosť.

Chceli by sme vyjadriť veľké poďakovanie všetkým fanúšikom a sledovateľom facebookovej stránky LESY Slovenskej republiky za ich podporu a priazeň. Zároveň pozývame všetkých kolegov – lesníkov k tomu, aby sa aj oni stali nielen fanúšikmi, ale aj spoluvormcami obsahu stránky a v prípade zaujímavého námetu na príspevok neváhali kontaktovať komunikačný odbor podniku.

Ďakujeme Vám, že ste s nami.

Mgr. Lucia Čekovská

Muránska planina cestou kompromisu

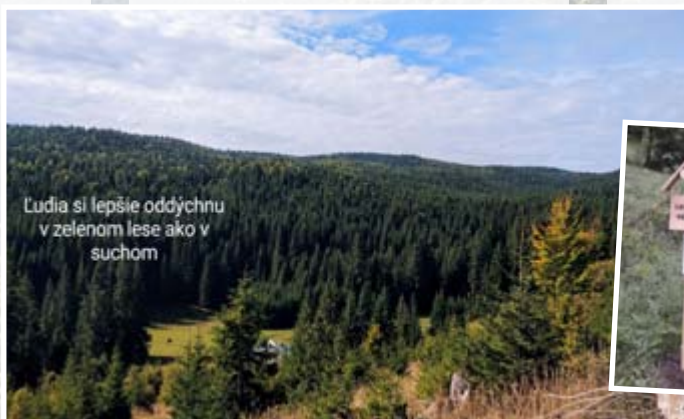
Prírodný park Muránska planina ako kompromis obyvateľov regiónu Muránskej planiny so štátnou ochranou prírody

Národný park Muránska planina vznikol v pohnutých 90-tych rokoch minulého storočia, akože zmenou kategórie ochrany prírody z CHKO na NP, v duchu medzinárodných kritérií IUCN, čo bolo na míle vzdialené od skutočnosti. Momentálne je na stole zonácia NP MP ako druhý návrh s 50% bezzásahovosťou, ktorý ale vôbec nebol s dotknutými subjektmi prerokovaný. Prvý, s dotknutými stranami dohodnutý návrh s 17% bezzásahovosťou bol hodnený do koša. Je nutné poukázať, že Muránska planina je obhospodávaná niekoľko storočí ľudskou činnosťou ako lesnícko-poľnohospodársky komplex. Mnoho vzácných biotopov je vytvorených práve ľudskou činnosťou. Sama ŠOP poukazuje na to, že územie Muránskej planiny je tvorené v navrhovanej zóne A na 87,67% a v zóne B na 75,88% územia človekom zmenenými ekosystémami. Pri dodržaní kritérií IUCN a zákona č.543/2002 Z. z. par. 20a je to štandardný prírodný park. ŠOP navrhnutú zonáciu považuje za ústretový krok k dotknutým subjektom, aj nám lesníkom. Podstata je v tom, že dvom lesným správam v jadrovej časti NP na OZ Revúca zostalo v zóne C na trvalé hospodárenie necelých 30 ha. Nuž ďakujeme veľmi pekne za podanú ruku, ktorá vedie k pádu histórie a lesníctva na Muránskej planine, dvoch lesných správ a pravdepodobne aj OZ Revúca. Preto dotknuté subjekty, vlastníci, užívatelia i samosprávy, vyjadrili absolútny nesúhlas s navrhnutou zonáciou a navrhli kompromis – prírodný park, ako symbióza ochranárov, lesníkov, vlastníkov, užívateľov, poľovníkov a samospráv. Dotknuté subjekty len chcú, aby sa konečne na Slovensku začali dodržiavať zákony a deklarované medzinárodné kritériá. Sme presvedčení, že doba rešpektovania zákonov nastala a že sa tak aj stane. Ako po-

vedal novovymenovaný minister pôdohospodárstva, v rezerváciách (máme ich dostatok) nech hospodári príroda a inde nech hospodári s rozumom človek. Pozrime sa na susedné Rakúsko, Švajčiarsko, kde hospodária temer všade, pritom bohaté Švajčiarsko má jeden národný park a chudobné

aj vlnu (dobytok, ovce), lebo to má hlboké korene a históriu na Muránskej planine aj u miestneho obyvateľstva. Navyše na lesných správach pracuje silný tím odborníkov, ktorí navrhuje cca na ploche 250 ha vytvoriť demonstračnú plochu na záchranu hlucháňa hôrneho, na ktorej chceme dokázať, že citlivou lesníckou činnosťou vieme vytvoriť lepšie biotopy pre hlucháňa hôrneho ako napr. blízka bezzásahovosť na Fabovej holi.

Na záver treba povedať, že práca v týchto regiónoch nie je samozrejmosťou. Ako lesníci si ju vážime. Zamestnávame aj marginalizované skupiny obyvateľstva. Ochránarom robotu neberieme, oni nám áno. Je ľahké sa vyjadrovať k nejakej problematike, keď sa



Ludia si lepšie oddýchnu v zelenom lese ako v suchom



Slovensko deväť. Máme na to? Myslíme si, že nám to finančné možnosti, ani zdravý rozum nemôžu dovoliť. Spomenieme napr. chov koní na Muránskej planine, ktorý každý berie ako samozrejmosť. Treba povedať, že je to stratová záležitosť a že chov sa drží aj kvôli tomu, že LESY SR, š.p. tu hospodária a vykompenzujú túto stratu napr. z ťažby dreva. Klobúk dole. Nemôžeme predsa všetci robiť v nevýrobnej sfére a natahovať ruku k štátu a donekonečna hovoriť: „daj“. Vážme si pôdu lesnú aj nelesnú, štátnu aj neštátnu a citlivo na nej hospodárme. Muránska planina takým miestom je už stáročia. No zámerom zón s bezzásahom v prirodzených smrečínach, kde je smrek doma, chceme asi vytvoriť suchý les! Toto územie je s vybudovanou infraštruktúrou – odvoznými cestami, prístupovými cestami, sklady, maštale, chaty – predurčenou na zodpovedné hospodárenie v produkcii dreva, mäsa, koní, paliva, medu, vlny, vody, formou agrolésníctva. Zámerne sme spomenuli aj mäso

nás to bytostne netýka. Podľa Hospodárskych novín z 6.3.2020 môže v dohľadnej dobe prísť k strate zamestnanosti z titulu vyhlasovania bezzásahovosti do 1800 ľudí. Bájky, že nás bude živiť turizmus, sú nezmysel. Od vzniku NP MP v roku 1997 nevzniklo jedno pracovné miesto. Turizmus sa dá rozvíjať aj s inými ľudskými aktivitami, pritom bez použitia veľkého množstva netransparentných eurofondov. Postaviť násilnú zonáciu na fakte, že je toto územie na 84% štátne, je nekvalifikované. Príroda takéto členenie nepozná.

Ludia si lepšie oddýchnu v zelených lesoch ako v suchých, život ohrozujúcich.

Veríme, že LESY SR tento proces zvládnu bez drsného dopadu na región a ľudí tu žijúcich.

S pozdravom Lesu zdar!

Kolektív pracovníkov
Lesnej správy Veľká lúka
Kolektív pracovníkov
Lesnej správy Muráň



Lesník chráni prírodu a krajinu

V mesiaci jún uplynie rok, kedy Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, Odštepny závod Prievidza otvoril náučný chodník s názvom Lesník chráni prírodu a krajinu, ktorý sa odlišuje od typických náučných chodníkov. Jedná sa o informačné tabule umiestnené pri vstupoch do dolín v rámci Lesnej správy Partizánske. Skupiny panelov – informačných tabulí znázorňujú otvorenú náruč, ktorá víta návštevníkov lesa. Trojpanel má vždy strednú časť venovanú opisu OZ Prievidza, ďalšie dva panely sa venujú zaujímavostiam konkrétnej lokality. Spolu je v lokalitách rozmiestnených deväť trojpanelov. Prístup od blízkych obcí je možný po účelových komunikáciách, to znamená, že k lokalitám sa dá dostať pešo i na bicykli. Prioritou pri príprave bolo, aby každý panel obsahoval informácie o lese, jeho funkciách a aby bol zdôraznený prvoradáci cieľ nás lesníkov: trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov.

Otvorenie pomysleného náučného chodníka sa uskutočnilo koncom júna 2019 v lokalite Horná Ves za prítomnosti žiakov, ktorí boli v danej lokalite v škole v prírode. Slávnostné otvorenie bolo spojené s aktivitami lesnej pedagogiky. Deťom sa venovali lesní pedagógovia a lesníci, ktorí si pre nich pripravili aktivity podporujúce tvorivosť



detí, zmyslové vnímanie a nezabudlo sa ani na pohybové aktivity. Po príhovore riaditeľa OZ Prievidza Ing. Mokrého a slávnostného prestrihnutia zelenej stuhu čakalo všetkých malé pohostenie.

Veríme, že aj vďaka takýmto malým krokom nás lesníkov, ľudia znovu objavia čaro

lesa a ako jeho návštevníci si nájdu malú chvíľku na prečítanie informácií z panelov. Získajú tak lepší prehľad o tom, prečo sme my lesníci v lese dôležití a že lesník je ten človek, ktorý prírodu a krajinu chráni.

Ing. Petra Jankejšová, OZ Prievidza



Lesy Slovenskej republiky,
štátny podnik
Odštepny závod Prievidza
Švéniho 7
971 01 Prievidza

Kontakty:
046/5422607, lesy@lesy.sk,
www.lesy.sk
Lesná správa Partizánske
038/7492123
ls.partizanske@lesy.sk

Lesník chráni prírodu a krajinu

Lokalita:
Kolačno - Pece



Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik
Odštepny závod Prievidza
podporujú trvalo udržateľné
obhospodarovanie lesov – viac
informácií: www.pefc.org
Číslo overenia o certifikácii lesov
4055/2019

Les má pre náš život a pre rozvoj spoločnosti nenahraditeľný význam.

Les je ekosystém, ktorý tvorí lesný pozemok s lesným porastom a faktormi jeho vzdušného prostredia, rastlinné druhy, živočíšne druhy a pôda s jej hydrologickým a vzdušným režimom.

Les je schopný plniť požadované funkcie, keď sa v ňom hospodári takým spôsobom a v takom rozsahu, aby sa zachovala jeho biologická diverzita, odolnosť, produkčná a obnovná schopnosť.



LESY SR, š.p. hospodária v lesoch trvalo udržateľným spôsobom a odborná činnosť je zameraná na pestovanie lesa, ochranu lesa a ostatné činnosti potrebné na zabezpečenie funkcií lesov.

Preto môžete v lesoch vidieť aj nasledovné:



Mladý porast chránený oplátkom proti škodám spôsobovaným zverou



Odvozné miesto – slúžiace na dočasné uskladnenie dreva



feromónový lapač – zariadenie na odchyt podkôrneho hmyzu



Lesná cesta

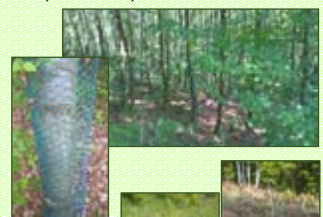


Hranica porastu – slúži lesníkovia pre orientáciu a identifikáciu porastu



Vyznačená ťažba – strom určený na výrub označený bodkou a budúci robný strom v popredí

Strom chránený pletivom proti obhryzu zverou



sadenica chránená repelentným náterom pred odhryzom zverou



Projekt ovocných lesných ciest na OZ Beňuš

Zamysleli ste sa nad tým, prečo v lesnej zeleni nedominujú ovocné stromy? Možno preto, že sú na údržbu náročnejšie. Aj zaparkovať auto pod ovocným stromom obsypaným úrodou, tiež nie je z hľadiska ochrany svojho majetku, najlepšie riešenie. Veď jablko nepadá ďaleko od stromu.

No naše cesty ešte stále lemujú vekom a časom nahlodané ovocné stromy, ktoré sem pred desiatkami rokov vysali ľudia ako vetrolamy, ktoré okoloídúcim v čase úrody poskytli osvieženie. A to pomerne zdravé, keďže o tak rapidnom rozvoji cestnej premávky sa vtedy ľuďom ani nespávalo.

V niektorých oblastiach ovocné stromy nahradili lipové, či topoľové aleje, ktoré sú takmer bezúdržbové. Dobré veci pretrvávajú roky, či už v realite alebo v myšlienkach...

Koncom apríla zamestnanci ústredia OZ Beňuš v spolupráci s obcou Bacúch zrealizovali jeden výnimočný projekt, a to výsadbu tzv. ovocnej lesnej cesty v lokalite Malé Zeleno.

OZ Beňuš sa každoročne zapája do akcie Zasadil som strom. V spolupráci so základnými školami na Horehroní sme za posledné roky zalesnili už nemalé plochy postihnuté kalamitami a vysadili stovky lesných drevín. Keďže tento rok nám situácia okolo koronavírusu túto spoluprácu neumožnila, rozhodli sme sa vysadiť v rámci tohto projektu stromy ovocné, a to čerešne a višne.

Ovocná alej vyrastie v katastrí obce Bacúch, pri rieke Hron, v oblasti, ktorá je v týchto dňoch často navštevovaná milovníkmi prírody a ľudia tam nachádzajú relax a pohodu. Obec Bacúch sa na projekte spolupodieľala finančne, aj dodaním zamestnancov z radov VPP. Veríme, že o pár rokov bude toto miesto ešte pútavejšie a lákavejšie pre turistov.

Nakoľko sa táto aktivita stretla s pozitívnym ohlasom aj u iných obcí, mienime v projekte ovocných lesných ciest pokračovať.

Ing. Martina Kovalčíková, OZ Beňuš



Medvedík obyčajný (*Gryllotalpa gryllotalpa*): ako ho spoznáte a výzva k mapovaniu

Medvedík obyčajný – tiež známy pod menom krtonôžka obyčajná – sa vyskytuje početne temer v celej Európe a zavlečený bol aj na východ USA. Dospelé jedince dosahujú dĺžku tela okolo 45–50 mm, s tykadlami a cercami až 80 mm, pričom samice sú o niečo väčšie ako samce. Pri pohľade zhora je hnedý, ale jeho brucho je oranžovo sivo hnedé. Valcovité telo je pokryté jemnými chlpkami. Na hlave má tykadlá dosahujúce na koniec hrude. Vytvrdené predné krídla (krytky) sú krátke, zadné krídla ich presahujú aj o 20 mm a umožňujú mu lietať. Vidieť ale lietať medvedíka je naozaj výnimočný jav. Už len preto, že je to skôr súmravný a nočný živočích. Najľahšie sa dá zistiť podľa charakteristického cvrčivého hlasu samcov (ako jemná cirkulárka), ktorý vydávajú trením krídel pri ústí svojej nory v pôde za teplých májových až júlových večerov. Trojuholníková hlava s hrudou prispieva k ešte bizarnejšiemu pohľadu na toto monštrum z hmyzieho sveta. Predné nohy má veľmi silné a prispôbené na hrabanie, podobné ako krt.

Je vlhkomilný, obýva často brehy mokradí a stojatých i pomaly tečúcich vôd, kde si robí podzemné chodby (galérie), ktoré sú pozorovateľné i na povrchu pôdy. Do záhrad a polí sa dostáva pravidelne rôznym hnojom, kompostovaním ale aj aktívne záletom. Zdá sa, že hlavne v záhradkách, poličkách a lesných škôlkach sa šíri hnojom a transportom zeminy. Z pôdy vychádzajú na povrch za súmraku a v noci, hlavne počas rozmnožovania (máj–jún). Po spárení si samičky vyhrabávajú v pôde komôrku pre hniezdo hlavne 10–40 cm do hĺbky. Do jedného hniezda (veľkosti a tvaru tenisovej loptičky) nakladú 100 až 400 vajíčok. Zvlášť pri tejto hrabavej činnosti samičky ohryzajú korene a spôsobujú úhyn rastlín. V priebehu troch mesiacov si vytvoria viac hniezd, ktoré samička pravidelne kontroluje po okružných chodbách okolo hniezd. Vajíčka sú perleťovej farby, mierne sploštené, larvy (nymfy) prvých instarov sa liahnu do 3 týždňov, sú svetlé (asi 10 mm), neskôr podobné dospelým. Po druhom zvliekaní sa rozliezajú z hniezda a živia sa rôznym organickým materiálom, neskôr pozierajú aj rôzne pôdne druhy živočíchov (dážďovky, pandravy, larvy hmyzu) a tiež korene rastlín pod zemou. Uhryznutá rastlina vädnne a následne vysychá. Nymfy sa zvliekajú celkom 8–9 krát, prezimujú v pôde a to v hĺbke 0,5 až 2 m a dospievajú u nás prevažne v máji a júni, kedy samice kladú aj vajíčka. Vajíčka kladú hneď po prezimovaní a párení. Za túto dobu stihnú napáčať mnoho škôd.

Už pri jednoduchšej matematike si viete spočítať, že ak tie stovky lariev dospejú a opäť nakladú vajíčka, pohroma je na svete.



Medvedík obyčajný patrí k významným škodcom v poľnohospodárstve, záhradníctve i lesníctve a na druhej strane je významným zdrojom potravy pre hmyzožravé vtáctvo.

Zdá sa, že na Slovensku je viacero oblastí, kde sú krtonôžky premnožené a ničia ľudom semenáčiky a sadenice v lesných škôlkach, sadenice zeleniny, drobného ovocia, trávniky a tiež okrasné rastliny. Zo zeleniny spôsobuje škodu hlavne na mrkve, kapuste, uhorkách, tekvici, rajčiakoch a strukovinách. Najväčšie škody spôsobuje na mladých rastlinách, hlavne v čase výsevu a sadby priesad, a to v čase párenia a kladenia vajíčok, ale aj neskôr v štádiu rastúcich nymf. Dospelé jedince môžeme nájsť hlavne v máji až auguste, vzáčne až do septembra, nymfy počas celej vegetačnej sezóny.

Tieto hmyzie príšerky nepoznajú ploty a tak sa šíria od suseda k susedovi. V prírode majú síce relatívne mnoho prirodzených nepriateľov (predátorov), z vtákov napr. vrany, sovy, sokoly, škorce, dudky, strakoše, z cicavcov piskory, mačky a krty. Človek však prenasleduje aj viaceré ich predátory. Niektorí z nás likvidujú krtov, škorce, trávime dravce (sokoly, orly, sovy). Treba si však priznať, že každý tvor ma v našom krehkom ekosystéme svoje miesto. Ak vytrhneme z tohto systému čo i len jeden článok, dochádza k narušeniu rovnováhy, môže prísť k premnoženiu určitého druhu a k vyhynutiu iného. Paradoxom je, že, medvedík tvorí hlavnú, resp. významnú zložku potravy rôznych druhov ohrozených vtákov ako napr. dudok chochlatý, kuvik obyčajný, sokoly, strakoš kolesár a rôzne iné druhy.

Preto sa obraciame na vás, lesníkov, záhradkárov, milovníkov a priateľov prírody, farmárov o pomoc pri mapovaní tohto druhu hmyzu, ktorého výskyt je známy na Slovensku hlavne v nížinách, vzáčne do nadmorskej výšky 900 m n. m. Rozšírenie medvedíka na Slovensku je stále neznáme, nevieme, či medvedík obyčajný žije aj vo vyšších nadmorských výškach, kde všade môže škodiť... a kde poskytuje aj potravu pre hmyzožravé vtáctvo.

Radi by sme Vás poprosili o informácie jeho nálezu v rôznych častiach Slovenska, v rôznej nadmorskej výške, v lesných škôlkach, v rôznych biotopoch. Stačí poslať údaje vo formáte: lokalita (názov a GPS koordináty), biotop (záhrada, lesná škôlka,...), dátum a meno autora údaju. Vítaná bude aj detailná fotografia s pohľadom na zadné nohy a chrbtovú časť tela, pretože v susednom Maďarsku (pri Budapešti) už bol zistený aj blízky príbuzný medvedík stepný *Gryllotalpa stepposa*, ktorého sme ešte na Slovensku nezaregistrovali. Viac informácií o ňom nám pomôže lepšie poznať jeho význam v ekosystéme a následne plánovať manažmentové opatrenia, či už pri obhospodarovaní polí, ochrane zeleniny či sadenic lesných drevín alebo aj v ochrane hmyzožravých vtákov.

Blížšie informácie môžete zasielať na emailové adresy: martin.danilakml@gmail.com, kristin@ife.sk

Požiare a LESY SR

Jarné obdobie spojené s vypalovaním suchých trávnych porastov je generálkou pre otestovanie protipožiarného zabezpečenia nášho podniku. Zo školení BOZP a PO viete, že najrizikovejší mesiac z pohľadu vzniku požiarov je práve apríl. No nezabúdajme na to, že predchádzajúce roky nás v lete trápili výrazne suchým a horúcim počasím. Aj preto nás zaujíma, ako sú na prípadný vznik požiarov pripravení kolegovia zo štyroch odštepných závodov.

„V našom podniku sú opatrenia v rámci protipožiarnej prevencie na vysokej úrovni. Myslím si, že zamestnanci OZ sú veľmi dobre informovaní o aké riziko ide a tieto poznatky určite tlmochia aj do svojho okolia. V rámci štatistiky príčin vzniku požiarov najčastejšou príčinou je ľudská činnosť, a to nielen na lesných pozemkoch, ale dosť často mimo týchto pozemkov. Jedna sa hlavne o vypalovanie trávnych suchých porastov, ktoré sa nachádzajú v blízkosti lesných porastov. Ak by sa naši občania správali zodpovedne a dodržiavali všetky zásady protipožiarnej bezpečnosti, dá sa predpokladať, že štatistika v tejto oblasti by bola zbytočná,“ prezradil Ing. Marián Jagerčík, špecialista BTS a PO.

Príprava je dôležitá

Ako je to na Vašom odštepnom závode s mapovými podkladmi a so sprístupnením lesných ciest na kalamitných plochách.

V rámci OZ Slovenská Ľupča sú na jednotlivých LS na informačných tabulách vyvesené mapové podklady so zakreslenými vodnými zdrojmi na hasenie požiarov a zakreslenými protipožiarnymi pásmi a priesekami. Ďalej je vedená v IS WEB GISe mapa, v ktorej sú zakreslené prejazdne cesty pre hasičskú techniku, vodné zdroje pre pozemnú, protipožiarnu pásy a protipožiarnu prieseky, atď...

Hlavne v jarných a horúcich letných mesiacoch je v rámci lesníckej prevádzky dôležité hliadkovanie. Čo to prináša, ako na to reagujú kolegovia, čo všetko sa tým dokáže odhaliť...

Hliadkovaciu činnosť v rámci OZ vykonávame v čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru po vyhlásení OR HaZZ na lesných pozemkoch, alebo v ich ochrannom pásme (50 metrov od hranice lesného pozemku) na celé územie okresu alebo len na jeho časť. Často po vyhodnotení situácie riaditeľom OZ s TPO aj mimo vyhláseného času zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru. Väčšinou to býva nejaký čas pred vyhlásením OR HaZZ v jarnom suchom období, keď je návštevnosť turistov v lesoch vyššia. Hliadkovacia činnosť predstavuje jednu z neoddeliteľných súčastí ochrany a prevencie pred požiarom. Počas hliadkovania sa hliadkovacia služba pohybuje po stanovenej trase pochôdzky, alebo sa zdržuje na určenom vyhlídkovom mieste, podľa stanoveného časového harmonogramu. Počas pracovného týždňa sa hliadkuje v mimopracovnom čase od 15:00 do 19:00 hod. a počas dní pracovného pokoja a pracovného voľna sa hliadkuje v čase od 10:00 do 18:00 hod.. Môžeme konštatovať, že v čase hliadkovania sa za posledných päť rokov nevyskytol žiadny požiar, čo je potešujúce. V rámci hliadkovania v súvislosti s turistami sme mali preventívno-výchovný charakter opatrení zameraných na to, ako sa správať počas návštevy v lese.

Súčasťou lesníckej prevádzky a hlavne zabezpečenie hygieny porastu je spaľovanie zvyškov po ťažbe. Čo všetko tomu predchádza a ako je tento proces u Vás manažovaný?

Spaľovanie zvyškov po ťažbe sme v rámci OZ za posledné roky nere realizovali. Hygienu porastov zabezpečujeme uhodením haluziny resp. vyzbieraním zvyškov po ťažbe do štiepky.

V rámci protipožiarnej problematiky je dôležité mať protipožiarné náradie. Predpokladám, že je nejakým spôsobom označené, uložené... akým počtom Váš OZ disponuje.

V rámci OZ Slovenská Ľupča sú štyri LS (Predajná, Slovenská Ľupča, Staré Hory a Brusno), kde v skladoch LS je umiestnené protipožiarné náradie v počte stanovenom vyhláškou č. 121/2002 Z.z o požiarnej prevencii, kde je potrebné mať nad 1000 ha najmenej 60 ks náradia aspoň štyroch druhov. V rámci LS sú dodržané minimálne množstvá (viac ako 60 ks) a druhy náradia ako sú lopaty, motyky, sekeropmotyky, tlumnice a genfovaky. Poskytnutie motorových píl je dohodnuté zmluvne s dodávateľmi prác v ťažbovej činnosti.

Predpokladám, že za tie roky, ktoré ste strávili v štátnom podniku LESY SR, ste sa zúčastnili pri hasení požiarov na Vašom OZ. Aká je Vaša osobná skúsenosť... možno niečo, čo Vás zaskočilo, alebo čo ste možno nepredpokladali. Ako hodnotíte súčinnosť s hasičmi?

Za posledných päť rokov sme našťastie nemali v rámci OZ rozsiahlejší požiar, kde by nám vznikli požiarom škody veľkého rozsahu. Boli to požiare väčšinou na mladých lesných kultúrach a na malých zasiahnutých plochách, kde sa výška škody vyšplhala maximálne do 1000 € po výpočte v programe podpaľáč. Príčinou lesných požiarov bolo klasifikované, ako neznáma príčina, aj keď v niektorých prípadoch sami sme tušili, že je za tým ľudský faktor, čo bolo aj následne oznámené na príslušnom OR PZ. Pri zasahovaní pri jednotlivých požiaroch môžeme hodnotiť súčinnosť OR HaZZ Brezno a OR HaZZ Banská Bystrica za vysoko profesio-

nálnu s vysokým nasadením síl a prostriedkov. Zároveň pochvaľujeme profesionalitu dobrovoľných hasičských zborov Brusno, Valašská, Medzibrod, Podbrezová, Jasenie a samozrejme všetkých našich zamestnancov, ktorí sa zúčastnili hasenia požiarov v rámci OZ.

Predpokladám, že s hasičmi spolupracujete aj mimo zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiarov. V čom takáto spolupráca spočíva... robia sa nejaké školenia, či kontroly?

OR HaZZ usporadúvajú na jar pracovné porady s užívateľmi lesov v pôsobnosti okresu vo veci informovania legislatívnych zmien, prevenciou proti požiarom, hliadkovacej činnosti, kontrolám atď. Počas roka vykonáva OR HaZZ kontrolu a to napr.: komplexnú, tematickú alebo následnú.

Iste taký zásah, alebo protipožiarné zabezpečenie vyžaduje aj spoluprácu pri technickom riešení nejakých prevádzkových, terénnych problémov napr. jazierkový systém, podpaľovač, sprístupnenie počas požiaru... čo je pre Váš OZ špecifické a možno čím by ste sa chceli pochváliť.

V rámci LESOV SR š.p., patrí OZ Slovenská Ľupča medzi najťažšie terény, čo si vyžaduje v prípade hasenia požiaru veľké nasadenie prostriedkov a síl v ťažkom a v niektorých prípadoch nedostupnom teréne. Ako dobre vieme, veľký požiar nás postihol v roku 2011 na LS Staré Hory v časti Horný Jelenec a pod Šturec, kde bol použitý na hasenie v ťažko dostupnom teréne jazierkový systém hasenia spolu s leteckou technikou.

Považujem za potrebné upozorniť nás všetkých a širokú verejnosť, aby sme sa v našich lesoch správali všetci „či už ako zamestnanci alebo ako turisti“ ohľaduplne a s rešpektom, aby sme nezakladali ohniská mimo určených miest a aby sa aj po nás budúce generácie mali chodiť na čo ešte pozerať.

Ing. Pavol Pecník, OZ Slovenská Ľupča

LESY proti požiarom

Aké skúsenosti s požiarmi majú a ako sú na ich prípadný vznik pripravení kolegovia na východe Slovenska sme rovnakými otázkami zisťovali od referenta BOZP odštepného závodu Vranov nad Topľou, Michala Dobranského.

Mať vypracované mapové podklady je povinnosťou každého vlastníka, správcu alebo obhospodarovateľa lesa, vyplývajúcou mu z vyhlášky o požiarnej prevencii. Každá lesná správa má vypracované a na viditeľnom mieste umiestnené mapy, ktoré obsahujú textovú časť a grafickú časť s vyznačením polohy vodných zdrojov vhodných na hasenie požiarov. Osobitne sú vyznačené vodné zdroje vhodné na hasenie leteckou technikou, protipožiarne rozčleňovacie pásy, protipožiarne rozčleňovacie priesečky a lesná dopravná sieť, ktorá sa dá použiť na príjazd hasičskej techniky a uskutočnenie zásahu.

Vzhľadom k tomu, že väčšina nášho územia sa nachádza vo fľyšovom pásme, sprístupnenie lesných porastov je kapitola sama o sebe. Stačí slabý dážď a pod kolesami auta sa vytvorí mazľavé „mydlo“, ktoré s pribúdajúcimi zrážkami ako keby strácalo dno. Za mechanizmami ostávajú hlboké kolajje, ktoré ak sa po ukončení prác neupravia, sú základom pre eróziu, vplyvom ktorej môžu vzniknúť hlboké výmole a cesta sa môže stať pre hasičskú techniku nepriechodnou. V prípade lesného požiaru v takejto lokalite by to mohlo mať zásadný vplyv na priebeh hasenia.

V jarnom období a v období dlhotrvajúceho sucha môžu Okresné riaditeľstvá HZZ vyhlásiť čas zvýšeného nebezpečenstva vzniku lesných požiarov. Počas takto vyhláseného obdobia máme povinnosť vykonávať protipožiarne ochranné služby. Ich úlohou je monitorovanie a včasné ohlásenie vzniku lesných požiarov. V praxi sa to pokúšame realizovať. Avšak vzhľadom na veľkú katastrálnu rozlohu a topografické pomery našich lesných správ je účinnosť tohto systému diskutabilná. Aj pri najlepšej snahe nie je možné mať celé územie pod permanentnou kontrolou. Svoju pozornosť preto sústreďujeme na exponované lokality, kde je vyšší pohyb návštevníkov, turistov a rekreantov. Na kľúčových miestach, kde je najčastejší vstup obyvateľstva do lesa, sa snažíme umiestňovať tabule s upozornením na zákaz zakladania ohňa a upozornením na nebezpečenstvo vzniku lesných požiarov. Výkon ochranných protipožiarnych služieb so sebou prináša aj administratívu navyše. Vedúci lesnej správy musí zabezpečiť plnenie nielen predpisov na úseku ochrany pred požiarmi, ale aj Zákonníka práce – pred každou službou vydať prí-



kaz na vykonanie práce nadčas, evidovať prácu nadčas, dodržať limit týždenného pracovného času, zabezpečiť u každého zamestnanca dodržanie dvoch dní nepretržitého odpočinku v týždni...

Sme „listnatý“ závod, takže spaľovanie zvyškov po ťažbe robíme iba výnimočne, ak je to naozaj nevyhnutné. Zvyšky po ťažbe spravidla nechávame po predchádzajúcom uhádzaní v poraste. Ak je spaľovanie nevyhnutné, pravidlá sú jasné – na každé spaľovanie musí byť vydaný písomný pokyn podpísaný riaditeľom OZ, v ktorom sú stanovené konkrétne podmienky na zabezpečenie ochrany pred požiarmi. Protipožiarna hliadka musí byť „preškolená“ technikom PO a ráno pred začiatkom prác sa spaľovanie telefonicky nahlási na ORHZZ. Po ukončení spaľovania na mieste ostáva protipožiarne hliadka, ktorá počas nevyhnutnej potrebnej doby monitoruje miesto, aby nevznikol požiar.

Samozrejme, aj na toto predpisy pamätajú. Vyhláška určuje presný počet a druh protipožiarneho náradia v závislosti od veľkosti obhospodarovaných lesov. V našich podmienkach máme na každej LS 60 ks ručného náradia a tri kusy chrbtových postrekovačov s objemom min. 15 litrov. Protipožiarne náradie môže zohrať dôležitú úlohu pri zdolávaní lesných požiarov väčšieho rozsahu. Náradie je uložené buď priamo na vyhradenom a označenom mieste LS, alebo na strategicky vhodnom inom mieste tak, aby bolo ľahko prístupné a dalo sa po naložení odviezť na miesto požiaru. Miesta uloženia protipožiarneho náradia sú navyše zakreslené aj v mapách požiarnej ochrany a vo WEBGIS-e.

Hasenie lesných požiarov je vždy stresujúca udalosť, náročná na organizáciu a koordináciu. Za obdobie mojej pôsobnosti v tejto oblasti vidím, že vývoj spoločnosti sa odzrkadľuje aj v prístupe k haseniu lesných požiarov. Pred vyše dvadsiatimi rokmi

bolo bežné, že sa na hasenie požiaru zvolávali nielen zamestnanci lesných správ, ale veliteľ zásahu sa nezdráhal žiadať o súčinnosť aj dobrovoľné hasičské zbory a obyvateľov okolitých obcí. Ľuďom sa rozдалo náradie, zvolila sa taktika a smer postupu hasiacich prác, nasledovalo krátke poučenie a „išlo sa na to“. Dnes je tento prístup už na ústupe. Angažovanosť obyvateľov okolitých obcí je oveľa slabšia, a to dokonca aj v prípadoch, kedy sa požiar rozšíril do urbárskeho lesa. Hasiči sa dnes spoliehajú najmä na vlastné sily a modernú techniku, počet zasahujúcich ľudí je spravidla nižší. Ale zásahové vozidlá majú v teréne svoje limity, niekedy nezvládajú terén, dochádza k prestojom a zdržaniam, trvanie požiaru môže byť dlhšie a v konečnom dôsledku aj vyšší rozsah spôsobených škôd. Nechcem zovšeobecňovať, každý požiar je iný a skúsenosti rôzne, ale požiare v ostatnom období ukazujú presne tento trend.

Ochrana pred požiarmi je celoročnou záležitosťou, pretože okrem lesných porastov vlastníme a obhospodarujeme aj iný majetok, kde je ochrana pred požiarmi tiež dôležitá. Je úlohou technika požiarnej ochrany, aby v pôsobnosti OZ identifikoval a evidoval miesta so zvýšeným nebezpečenstvom vzniku požiarov, vypracoval k nim predpísanú dokumentáciu, školil zamestnancov a protipožiarne hliadky a počas preventívnych protipožiarnych prehliadok zisťoval nedostatky a navrhoval ich odstránenie. Technik požiarnej ochrany je osoba s odbornou spôsobilosťou a podobne ako OLH aj on spolupracuje a zároveň je kontrolovaný štátnou správou. Okresné riaditeľstvá HZZ vykonávajú pravidelné komplexné, tematické a následné kontroly podľa vyhlášky o požiarnej prevencii. Spolupráca s hasičmi je dobrá najmä v preventívnej oblasti a často sa na nich obraciame s problematikou uplatňovania legislatívnych opatrení v praxi.

Michal Dobranský, OZ Vranov

Aby nehoreli čierno-balocké hory

**Čo všetko pre to, aby nehorelo v lesoch na Horehroní, robia naši kolegovia na odštepnom závode Čierneho Balogu sme našimi otázkami zisťovali u Ing. Martina Meliche-
ra, ťažbára OZ, BT a TPO.**

S pomocou zamestnancov GR odboru informačných technológií a p. Jagerčíka, boli vypracované nové organizačné mapy záchrany pre jednotlivé LS, ktoré boli vytlačené a umiestnené na jednotlivých LS.

V rámci územia OZ sú umiestnené na vybraných lokalitách s veľkým pohybom verejnosti, križovatkách trás atď., pretože mapy obsahujú všetky informácie potrebné v prípade záchrany osôb alebo vzniku požiaru. Sú na nich vyznačené jednotlivé lesné cesty podľa kategórií, vodné toky, zdroje vody pre leteckú techniku, ohlasovne požiarov, organizačná štruktúra OZ s označením miest uloženia požiarneho náradia a rozmiestnenie hasičských a záchranných jednotiek. Pre verejnosť je dôležité, že sú na nich vyznačené aj zabezpečené ohniská. Jednotlivé mapy sú pravidelne aktualizované.

OZ Čierny Balog patrí medzi smrekové závody, ktorý je v poslednej dobe do veľkej miery postihnutý lykožrúťovými ale aj vetrovými kalamitami. Po každom silnejšom vetri je snaha OZ jednotlivé lesné cesty v čo najkrajšom čase sprístupniť.

Sprístupnenie jednotlivých lesných ciest pravidelne kontrolujeme zo strany LS ale aj OZ, čo nám ukladá aj zákon o požiarnej prevencii.

Hliadkovaciu činnosť na OZ vykonávame v čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiarov, ktoré vyhlasujú jednotlivé OR HaZZ, ale aj z vlastného rozhodnutia OZ.

Na našom OZ z vlastného rozhodnutia hliadkujeme každý rok v jarnom období, kedy je časté vypalovanie trávnych porastov, čo je síce zakázané, ale niektorí ľudia to nechcú (nevedia) akceptovať. V rámci OZ máme stanovené vyhliadkové lokality, z ktorých podľa terénnych podmienok je možné sledovať územie jednej až troch LS. Hliadkovaciu činnosť vtedy vykonávame v dňoch pracovného pokoja, v čase od 11:00 do 19:00.

Tento rok sme začali hliadkovať od 4. apríla, plánovali sme hliadkovať do 26. apríla v nepracovných dňoch. Od 6. apríla sme začali hliadkovať aj počas pracovných dní po pracovnej dobe v čase od 15:00 do 19:00 na pokyn z GR – suchá jar, vysoká požiarovosť. 21. apríla vyhlásilo OR HAZZ Brezno čas zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru, ktorý trval do 5. mája.

Organizácia a rozdelenie hliadkovej činnosti je zložitá. Najmä pri dlhotrvajúcom hliadkovaní, ako to bolo aj tento rok, je náročné sklbiť vykonávanie hliadkovania a bežnú činnosť OZ, nakoľko za hliadkovanie je čerpané náhradné voľno – naplnenie fondu pracovného času. Je ovplyvnená aj nákladovosť – príplatky za hliadkovanie počas víkendov a sviatkov.

Úloha hliadkujúcich osôb je dôležitá, zvyčajne sa skrčuje čas od prvého spozorovania a ohlásenia požiaru, po začatie jeho likvidácie. Pri podozrení na vznik požiaru ide situáciu preveriť. V prípade potreby organizuje zásah a komunikuje s ostatnými osoba-





mi zodpovednými za ochranu majetku štátu pred požiarom.

Spaľovanie zvyškov po ťažbe v podmienkach LESOV SR š.p. upravuje interná smernica P-MOP G 013(2). Na základe uvedenej smernice jednotliví dodávatelia v spolupráci s LS a technikom požiarnej ochrany OZ (ďalej len „TPO OZ“) vypracúvajú písomný pokyn na spaľovanie horľavých látok na voľnom priestranstve, v ktorom sú uvedené základné pravidlá ako postupovať pri spaľovaní, v akom čase vykonávať spaľovanie, požiadavky na vybavenie pracovníkov protipožiarneho náradím, zodpovední zamestnanci dodávateľa.

V prílohe sú uvedení pracovníci dodávateľa, ktorí boli vyškolení TPO OZ na spaľovanie zvyškov po ťažbe. Spaľovanie je spravidla ukončené do 11:00, po tomto čase na mieste ostávajú členovia protipožiarnej asistenčnej hliadky (PPAH) až do skončenia horenia. Zoznam jej členov je tiež prílohou písomného pokynu. V písomnom pokyne sú uvedené aj GPS súradnice miesta spaľovania a čas spaľovania a meno osoby ktorá spaľovanie ohlásila na tiesňovú linku HaZZ. Členovia PPAH musia mať každý rok vykonanú odbornú prípravu u TPO dodávateľa. Ostatní pracovníci vykonávajúci spaľovanie zvyškov musia mať absolvované školenie u TPO OZ. Jednotlivá dokumentácia podľa hore uvedenej smernice musí byť k dispozícii na OZ, LS ale aj u dodávateľa prác. Pokyn musí mať vedúca osoba pri spaľovaní vždy pri sebe pre prípad kontroly pracovníkov z OR HaZZ.

OZ Čierny Balog má na každej lesnej správe minimálne 60 ks protipožiarneho náradia, ktoré je každú sezónu kontrolované a v prípade potreby dopĺňané. Obsahuje viac druhov a to hlavne sekery, sekero-motyky, motyky, krompáče, lopaty, hrable a tlmičnice. Náradie je pri jednotlivých LS umiestnené v miestnostiach s označením nápisom „Po-

žiarne náradie“. Celkovo OZ disponuje viac ako 480 ks protipožiarneho náradia. V rámci splnenie podmienok vyhlášky o požiarnej prevencii má každá LS k dispozícii minimálne tri ručné striekačky.

Na OZ Čierny Balog za obdobie, kedy vykonávam funkciu TPO OZ vzniklo niekoľko menších požiarov a jeden veľký. Najväčší požiar na našom OZ bol minulý rok na lokalite Veľký Gápel v Nízkych Tatrách. Horelo kalamitisko s ponechanou hmotou na základe rozhodnutia orgánu ochrany prírody. Požiar vznikol 8.7.2019, hasenia sa zúčastnil modul pozemného hasenia Stred, 75 ks techniky, dva vrtuľníky, naši zamestnanci, dobrovoľní hasiči. Hasiči nám požiarisko odovzdali 11.7.2019, na mieste ostalo hadicové vedenie pre prípadné ďalšie rozhorenie. Po pár dňoch hasiči vedenie rozobrali a na ďalší deň sa tam opäť rozhorelo, našťastie k uhaseniu stačilo použiť ručné striekačky. Pri jednom takomto zahorení som bol aj ja, keď sme išli pozrieť požiarisko s p. Jagerčíkom. Prejsť takého požiarisko s plnými ručnými striekačkami je teda „zábava“. Takéto lokálne zahorenia sa na mieste vyskytovali aj naďalej a hliadkovanie na požiarisku bolo ukončené až 27. júla.

Vo veliteľskom štábe za OZ bol vedúci LS Osrblie, podľa jeho slov organizácia zásahu bola na profesionálnej úrovni, len ho zaskočila zdržanlivosť s nasadením vrtuľníka.

Osobne som sa zúčastnil aj na hasení jedného nelesného požiaru 1.4.2017, ktorý bol spozorovaný počas hliadkovania v jarnom období z vlastného rozhodnutia OZ, kedy som mal službu. Po skontaktovaní s vedúcim LS Šaling sme boli pozrieť na mieste požiaru, horela lúka mimo našich pozemkov, ale hrozilo rozšírenie požiaru aj na naše pozemky. Zorganizovali sme skupinu zloženú zo zamestnancov OZ a dodávateľov. Po návrate k požiaru, kde už zasahovali hasiči a chatári

z okolia, sme sa zúčastnili doháňania jednotlivých ohnísk. Po uhasení na mieste ostal hliadkovať zamestnanec LS, ktorý ešte v noci musel hasiť novo rozhorené ohnisko.

Zo skúseností mojich ako i mojich kolegov ma prekvapila schopnosť skrytých ohnísk – pne, korene, atď. zahorieť aj po týždni.

S OR HaZZ v Brezne spolupracujeme nepretržite, tak aby sme plnili všetky zákonné povinnosti pri ochrane majetku štátu pred požiarimi. Na začiatku roka sa stretávame u nich na riaditeľstve, kde sú prezentované štatistiky vzniknutých požiarov, chyby a problémy z jednotlivých kontrol a návrhy riešení za posledný rok. Pravidelne im aktualizujeme mapové podklady, okrem organizačných máp záchrany im pri vyžiadaní dáme k dispozícii aj porastovú, resp. obrysovú mapu. Hasiči zvyknú vykonávať minimálne raz ročne kontrolu vykonávania spaľovania zvyškov po ťažbe, kde síce kontrolovaným subjektom je dodávateľ, ale v rámci dobrej spolupráce vždy k tomu prizývajú aj nás. Osobitne by som pochválil dobrovoľných hasičov, ktorí častokrát sú ako prví na mieste zásahu, pri väčších resp. dlhšie trvajúcich požiaroch prídu aj zo vzdialenejších dedín a vykonajú množstvo práce.

OZ Čierny Balog patrí medzi ihličnaté závody, ktorý je v poslednej dobe do veľkej miery postihnutý lykožrúťovými ale aj vetrovými kalamitami. Z toho vyplýva zvýšené riziko lesných požiarov pre množstvo suchárov v porastoch, ktoré bude ešte pravdepodobne narastať najmä vplyvom klimatických zmien. Z tohto pohľadu bude naďalej dôležité hliadkovanie, ktoré si myslím máme dobre zabezpečené. A z môjho pohľadu najdôležitejšie bude dobré sprístupnenie lesných porastov, ktoré je podstatné pre rýchlosť zásahu a prístup pracovníkov na doháňanie skrytých ohnísk.

Ing. Martin Melicher, OZ Čierny Balog



Ihličnatým lesom oheň nepraje

Kombinácia slov – oheň, požiar a les je hrozná, ale v kombinácii s prívlastkom ihličnatý, hovoríme o hotovej katastrofe. Ako je teda na prípadný vznik požiarov pripravený jeden z našich ihličnatých závodov, sme preverovali v Ing. Martina Žilku z OZ Beňuš.

Čo všetko v súvislosti s touto problematikou je dôležité spomenúť?

Po prevzatí funkcie technika požiarnej ochrany s pomocou zamestnancov GR odboru informačných technológií bola zabezpečená aktualizácia a tlač nových organizačných máp záchran. Tie sú k dispozícii na jednotlivých LS a na ústredí OZ a aj na lokalitách, kde je veľký pohyb verejnosti.

Mapy obsahujú všetky informácie potrebné v prípade záchran osôb, alebo vzniku požiaru. Sú na nich vyznačené jednotlivé lesné cesty podľa kategórií, vodné toky, zdroje vody pre leteckú techniku, ohlasovne požiarov, rozmiestnenie hasičských a záchranných jednotiek a hlavne organizačná štruktúra OZ s označením miest uloženia požiarneho náradia. Jednotlivé mapy sú pravidelne aktualizované a zverejňované tak, aby verejnosť mala k nim bezproblémový prístup, nakoľko na mapách sú pre verejnosť znázornené aj zabezpečené ohniská.

OZ Beňuš je pravidelne postihnutý vetrovými kalamitami väčšieho, ale aj menšieho rozsahu. Po každom silnejšom pofúknutí vetra je pravdepodobné, že niektorá z lesných ciest ja zaváňaná jedným, ale aj viacerými stromami. Zo strany OZ a hlavne LS je snaha hneď ako je to možné, jednotlivé lesné cesty sprístupniť v čo najkrajšom čase, aby nebol problémový prístup k jednotli-

vým lokalitám. Sprístupnenie jednotlivých lesných ciest pravidelne kontrolujeme zo strany LS a OZ, nakoľko nám to ukladá zákon o požiarnej prevencii.

Hliadkovaciu činnosť na OZ vykonávame hlavne v čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiarov, ktoré vyhlasujú jednotlivé OR HaZZ, ale aj v období, keď to uznáme za vhodné zo strany samotného OZ. Hliadkovacia činnosť sa vykonáva po pracovnej dobe v čase od 15:00 do 19:00 a v dňoch pracovného pokoja v čase od 11:00 do 19:00. V tomto čase jednotlivé LS prípadne aj OZ posielajú do služby jednu hliadkujúcu osobu, ktorá po predpísanej trase a na určených vyhliadkových lokalitách sleduje obvod OZ, či niekde nestúpa dym.

Organizácia a rozdelenie hliadkovej činnosti je spravidla zložitá, nakoľko sa služby vykonávajú v čase voľna. V prvých týždňoch sú kolegovia ochotní slúžiť, ale keď služby trvajú dlhšie časové obdobie, je už problematické strieďať hliadkujúce osoby, nakoľko počet ochotných strieďajúcich sa zamestnancov výrazne poklesne.

Úloha hliadkujúcich osôb je veľká, nakoľko sa zvyčajne skracuje čas od prvého spozorovania a ohlásenia požiaru, po začatie jeho likvidácie. Akonáhle má hliadkujúca osoba nahlásené podozrenie na vznik požiaru alebo spozoruje niečo podozrivé, vyraža na miesto situáciu preveriť. Po zhodnotení situácie v teréne v prípade potreby organizuje zásah a komunikuje s ostatnými osobami zodpovednými za ochranu majetku štátu pred požiarom.

Spalovanie zvyškov po ťažbe v podmienkach LESOV SR š.p. upravuje interná smer-

nica P-MOP G 013(2). Na základe uvedenej smernice jednotlivé lesné správy vypracúvajú písomný pokyn na spaľovanie horľavých látok na voľnom priestranstve, v ktorom sú uvedené základné pravidlá ako postupovať pri spaľovaní, v akom čase vykonávať spaľovanie, požiadavky na vybavenie pracovníkov protipožiarneho náradím. Predovšetkým sú v ňom uvedené protipožiarne asistenčné hliadky, ktoré sú zodpovedné a vyškolené na spaľovanie zvyškov po ťažbe. V písomnom pokyne sú uvedené GPS súradnice miesta spaľovania, čas spaľovania a meno osoby, ktorá spaľovanie ohlásila na tiesňovú linku HaZZ. Pokyn musí mať vedúca osoba pri spaľovaní vždy pri sebe pre prípad kontroly pracovníkov z OR HaZZ.

Všetky osoby pracujúce na pracovisku pri spaľovaní zvyškov po ťažbe musia byť každý rok vyškolené z požiarnej ochrany odborne spôsobilou osobou (technikom požiarnej ochrany), ktorá samostatne vykoná aj školenie protipožiarnej asistenčnej hliadky pre spaľovanie horľavých látok vzniknutých pri ťažbe.

Jednotlivá dokumentácia podľa hore uvedenej smernice musí byť k dispozícii na OZ, LS ale aj u dodávateľa prác.

OZ Beňuš na každej lesnej správe má sprístupnenú jednu debnu s protipožiarneho náradím v minimálnom počte 60 kusov, ktorá je každú sezónu kontrolovaná a v prípade potreby dopĺňaná. V debni sú minimálne štyri druhy náradie, ale zvyčajne ich obsahuje viac, hlavne sekery, sekero-motyky, motyky, krompáče, lopaty, hrable a tlmnice. Debny nachádzajúce sa pri jednotlivých lesných správach sú viditeľne natreté červenou

farbou a označené nápisom „požiarne náradie“. Celkovo OZ disponuje viac ako 240 ks protipožiarneho náradia.

V rámci splnenie podmienok vyhlášky o požiarnej prevencii má každá LS k dispozícii minimálne tri ručné postrekovače. V minulom roku sa nám podarilo zabezpečiť pre každú LS aj jeden motorový postrekovač určený na zdolávanie požiarov. V rámci OZ sme minulý rok dokúpili aj dve 1000 l nádrže na vodu pre zabezpečenie požiariska po uhasení požiaru, pre prípad potreby doháňania vzniknutých malých ohnísk.

Na OZ Beňuš za obdobie, počas ktorého vykonávam funkciu technika požiarnej ochrany, vzniklo päť malých požiarov na lesnom pôdnom fonde. Ich likvidácia nebola náročná. Jedná sa o jeden požiar chaty a jeden veľký požiar, ktorý trval štyri dni a následne sa po dvoch dňoch znovu rozohorel a bol hasený ďalšie tri dni.

Pre mňa najväčšou školou bol veľký požiar na LS Závadka nad Hronom časť Polomka LO Ždiarsko v roku 2018. Jednalo sa o požiar v porastoch po vetrovej kalamite z roku 2004, v neprístupnom teréne pod vrcholom kopca Babiná. Porasty boli už zabezpečené, ale na ploche sa nachádzalo veľa zvyškov po ťažbe a hlavne vývratov, ktoré spôsobovali problémy, nakoľko dlho tleli a boli zarastené vysokou suchou trávou.

Likvidácia tohto požiaru bola na začiatku komplikovaná, nakoľko zasahujúcich osôb bolo okolo 100 ľudí z rôznych organizácií. Dôležité a v praxi zložité bolo zorganizovať všetky zasahujúce zložky, nastaviť systém hasenia a najkomplikovanejšie bolo dopra-

viť vodu na požiarisko, keďže k požiaru viedla len jedna prístupová cesta, ktorej dĺžka od hlavnej cesty bola viac ako deväť kilometrov. Po vyriešení organizácie a doriešení postupov už išlo hasenie jedna radosť. Po veľkom naliehaní prileteli aj dva vrtuľníky. Bol zriadený veliteľský štáb, ktorý zabezpečoval všetky potreby pri hasení požiaru až do úplného uhasenia. Súčinnosť s hasičmi, okrem koordinácie pri začiatku požiaru a váhania hasičov zavolať na pomoc vrtuľník, bola počas priebehu veľmi dobrá. Malé nedorozumenia vzniknuté na začiatku, boli spôsobené tým, že to bol môj prvý veľký požiar.

Najviac ma však zaskočila prvotná organizácia, neochota hneď volať vrtuľník a hlavne prístup niektorých našich kolegov, ktorí ešte pred tým, ako sa vôbec začalo hasiť, už chceli vedieť škodu spôsobenú požiarom a plochu požiariska. Ale asi každého lesníka by najviac nahneval prístup ochranárov a niektorých odborníkov na ochranu prírody, ktorí tvrdili, že tam pôvodne žiaden les nebol, aj keď v tých lokalitách nikdy neboli.

S OR HaZZ v Brezne spolupracujeme nepretržite, tak aby sme plnili všetky zákonné povinnosti pri ochrane majetku štátu pred požiarimi. Na začiatku roka sa stretávame u nich na riaditeľstve, kde sú prezentované štatistiky vzniknutých požiarov, chyby a problémy z jednotlivých kontrol a návrhy riešení za posledný rok. Pravidelne im aktualizujeme mapové podklady a okrem organizačných máp záchrany im dávame k dispozícii aj porastovú obrysú mapu.

Hasiči zvyknú vykonávať minimálne raz ročne v objektoch Lesov SR š.p. OZ Beňuš

protipožiarne kontroly a v prípade vykonávania spaľovania zvyškov po ťažbe aj tematickú kontrolu zameranú na spaľovanie.

Každý zásah pri požiaru má svoje špecifiká, hlavne sa jedná o druh požiaru, jeho veľkosť a lokalizáciu. OZ Beňuš má v celku dobre vybudovanú lesnú cestnú sieť, aj keď k niektorým lokalitám vedie iba jedna komunikácia. No nájdú sa aj lokality bez prístupu. Jedná sa hlavne o prírodné rezervácie a lokality, kde komunikácie nie je možné vybudovať. V takýchto prípadoch sa vždy postupuje individuálne, a to buď hasením zo vzduchu, budovaním provizórneho sprístupnenia hadicovým vedením alebo pri veľkom prevýšení jazierkovým systémom. No najlepšie by bolo, aby v takýchto lokalitách nikdy nehorelo.

OZ Beňuš patrí medzi ihličnaté (smrekové) závody, ktorý je v poslednej dobe do veľkej miery postihnutý vetrovými a následnými lykožrúťovými kalamitami. V obvode OZ sa nachádzajú veľké plochy mladých lesných porastov, na ktorých je veľa suchých zvyškov po ťažbe. Zvyčajne sú zarastené okrem mladého porastu aj bylinami a trávami, ktoré v suchom jarnom a jesennom období veľmi dobre horia.

OZ sa rozkladá na území troch národných parkov, v ktorých je veľký pohyb verejnosti a turistov, pre ktorých je potrebné vykonávať osvetu a zdôrazňovať im, že sa majú správať v lesoch tak, aby sme mávali čo najnižší počet požiarov. Pretože veľké množstvo požiarov vzniká z nedbanlivosti alebo pri vypalovaní.

Ing. Martin Žilka, OZ Beňuš



Príbeh duba

Po veterných februárových dňoch som zistil, že ako mnoho iných vyvrátených stromov v dvojetážovom poraste, kde rastú rozprávkové 200-ročné duby, sú padnuté malé jaseň. Po obhliadke som zistil príčinu. Vyvrátil sa dub, ktorý zobraľ so sebou aj mnoho jaseňov. Nepísalo by sa o ňom, keby išlo o dáky „hrčiak“. Tento výnimočný veľikán mal deväť metrov kmeň a potom nasledovala rozvetvená koruna. Aj napriek tomu, že kmeň bol zdravý, žiaľ korene boli už nahnité. Keďže sa blížila aukcia, hneď prišla myšlienka, že ho treba spracovať a následne odvieť. Po bližšej obhliadke a orientačnom premeraní sme si so správcom povedali, že práve tento dub bude ťažkým orieškom. Možnosti obmedzené, ale naša lesnícka česť by nám nedovolila nepokúsiť sa o nemožné. Kubatúra tohto kmeňa predbežne ukázala niečo cez osem metrov kubických. Násled-

ne na to som išiel za chlapmi od LKT, či to priblížia. Keď chlapi od LKT videli dub povedali, že by to nemal byť žiaden problém, avšak opak bol pravdou! Samotné odrezanie od koreňa a zrezanie jeho vetiev dalo veľkú námahu. Tým sa jeho objem zvýšil na 8,5 metra kubického.

Pri zblížovaní v rozbahnenom teréne na vzdialenosť 50 metrov to predstavovalo celkovo viac ako štyri hodiny práce a tiež aj obštrukcie v podobe viacnásobného odtrhnutia lana.

Po priblížení prišla na rad nakládka. Šofér predtým, ako videl dub, bol optimistický s jeho naložením, avšak po príchode na miesto skonštatoval, že to bude veľmi ťažké. Ja som však mávol rukou a povedal, že nie ťažké, ale nemožné.

Počas mojej 30 ročnej praxe som sa nestretol so žiadnou rukou, ktorá by to dokázala. Samozrejme veľkú rolu tu hral

aj faktor bezpečnosti. Nasledovali telefonáty, správa, závod a objednávka žeriavu. V pondelok 9.3. sa konala realizácia nakládky. Na žeriave ukazovala váha 11.000 kilogramov, čo predstavuje 11 ton. Potom ako sme naložili dub, sme ho doložili do váhy jaseňom a už mu len zamávali na cestu.

Druhý týždeň sa už vynímal na aukcii, kde po manipuláciu z neho následne spravili majestátny päť kubikový kus. Možno nasledovalo aj tiché pohladenie a rozlúčka a tiež sľuby, že sa budeme zaujímať, kde tento jedinečný veľikán našich hôr skončí. V pondelok 16.3 som sa dozvedel výsledok aukcie. Výrez z jedinečného duba sa predal za vyše 3000 €. Tento fakt ma neskutočne potešil a uistil, že tak ako sme konali bolo správne.

LS – Stupava
Ivan Turanský



Lesnícka história Zborova

Zborov sa zapísal do dejín ako sídlo Makovického panstva. Už menej známa je jeho lesnícka história. Po stáročia pýchou rôznych majiteľov panstva bola Rákociho aleja 100 líp. Rákociovci často datovali svoje listy „Datum Zboroviae sub centum tilis“ (Dané v Zborove pod sto lipami). Tri lipy sú zapísané už pri inventarizácii kaštieľa v roku 1671. Uvedené je, že lipu pred dverami kaštieľa zasadil nebohý Juraj Rákoci I., náš pán knieža, vtedy bol len zemepánom. Muselo to byť pred rokom 1630, kedy sa stal sedmohradským kniežaťom.

V roku 1907 bola zriadená v Zborove Lesná správa, ktorá bola podriadená Lesnému úradu v Solivare. Súviselo to s tým, že v tom roku gróf Siegfried Clary-Aldringen predal uhorskému štátu veľkostatok – časť bývalého Makovického panstva. O tri roky v rákociovskom kaštieli ministerstvo pôdohospodárstva zriadilo internát pre dievčatá lesných zamestnancov. Viac sa o tom dočítame v školskej kronike Štátnej ľudovej školy v Zborove napísanej po vzniku Československej republiky: „V tom kaštieli s električným svetlom, s vodovodom internát bol usporiadaný pre lesnícke dievčatá. Otvoril sa v roku 1910 so 54 dievčatami, ktoré do tunajšej štátnej maďarskej ľudovej školy chodievaly. Mesačne v internáte za celú opaternosť 6–10 kor. platily. Správcom tomu internátu Karel Linsky – lesný správca bol.“ Činnosť internátu ukončila prvá svetová vojna.

Po prvej svetovej vojne Lesná správa zrekonštruovala poškodený Šeredyho kaštieľ, v ktorom mala sídlo až do požiaru v roku 1969.

Riaditeľstvo štátnych lesov a statkov v Solivare koncom februára 1928 nariadilo založiť jubilejný háj na počesť 10. výročia vzniku Československej republiky. Lesná správa Zborov poslala riaditeľstvu rukou písaný list dňa 21.4.1928, v ktorom pozýva na oslavu:

Predmet: Oslava založenia jubil. háječku na pamiatku 10 ročného trvania Čsl. Rep.

Riaditeľstvo!

„Dovoľuje si podpísaná lesná správa v prílohe predkládať pozvánie na oslavu založenia

jubilejného parku, program oslavy a historickú listinu, ktorá bude uložená do základného kameňa.

Oslava bude dňa 29. apríla o ½ 4 hod odpoľudna. Aby slavnosť čím krajšou a impozantnejšou bola, dovoľuje si lesná správa žiadať, račte lask. výhovet všeobecnému prániu a súčasniť sa oslav a prevziať prvý proslov a slavnosť uloženie historickej listiny do základného kameňa.

Račte lask. priloženú historickú listinu zo strany lesného riaditeľstva podpísať a dľa možnosti obratom pošty vrátiť.

Žiadá ďalej lesná správa, račte nariadiť, aby riaditeľstvom objednaný kámen andesitový bol pripravený, aby dľa možnosti mohla komisia dňa 29. apríla so sebou priniesť do Zborova.

Na každý pad žiadala by ale správa o lask. sdelenie miery kamena a nákres toho, aby v umelej skale bolo možno potrebné miesto nechať pre kameň.

v Zb. 21. IV. 928

Strojom písaná pozvánka na oslavu založenia jubilejného hája:

Miestny Osvetový Sbor ve Zborove.
Vaše Blahorodie!

Dňa 29. apríla t. j. v nedeľu 1928 odpoľudna oslavujem založenie háječku v Zborove medzi „Stolpama“ na pamiatku 10. ročného trvania Č. S. Republiky

Vysadenie hájku prevedeno z návrhu a pod protektorátom Riaditeľstva štát. lesov a statkov v Solivaru.

Program:

1. Sraz prievodu o ½ 4 hod. odpoľ. na Krátkom Rädku, odtiaľ pochodom na miesto slavnosti.
2. Počas pochodu, ako aj pri slavnosti koncertuje voj. hudba.
3. Na mieste slavnosti:
 1. Štátne hymny – zahraje voj. hudba.
 2. Proslovy.
 3. Spev školných detí.
 4. Recitácia školných detí.



Pôvodné miesto jubilejného hája

5. Uloženie historickeho dokumentu za spevu „Spevokoľu“
Večer: voľná zábava v Kresť. Potrav. Družstve.

Ku tejto historickej slávnosti zve uctivo: VÝBOR.

Zdroj: Štátny archív Prešov, pracovisko Archív Bardejov, Správa štátnych lesov Zborov, č. spisu 276/1928.

Jubilejný háj sa nachádzal na rohu Rákociho lipovej aleje, dnešnej ulice Pod 100 lipami a Lesnej. Podľa spomienok bývalého starostu na tomto mieste v parku sa nachádzal ešte začiatkom 80-tych rokov minulého storočia andezitový kameň, ktorý mal na zarovnannej ploche vytesaný rok 1928. Žiaľ, v súčasnosti už neexistuje. Posledné pôvodné stromy, a to smrek, dub a lipa, boli vyrezané po víchrici okolo roku 2007. Dnes jubilejný háj pripomína iba zatravnený pozemok, ktorého vlastníkom sú LESY Slovenskej republiky, š.p..

Štefan Hanuščin

Remeslo je opäť v móde

Prepojenie prírody s tvorivosťou ľudských rúk a mysle

Aj tak je možné vyjadriť tokárstvo. Pod tokárstvom dreva rozumieme spôsob obrábania dreva, pri ktorom odoberáme triesku na obvo-
de rotujúceho výrobku pomocou tokárskych dlát. Na sústruhu nazývanom točovka vzniká teleso kruhového prierezu. Pri ručnom obrá-
baní sa materiál otáča oproti posúvajúcejmu sa nástroju. Tokársky sortiment mal aj napriek limitom, ktoré vyplývajú z technologických daností sústruženia dreva, v tradičnom vidieckom prostredí široké uplatnenie a obľube sa teší podnes.



Tokárčina je rýchle, presné a precízne tvarovanie, aké nemožno doceliť inými klasickými technikami opracovania dreva. Ide o využitie krúživého pohybu opracúvaného predmetu okolo vlastnej osi. Malou nevýhodou je, že táto technika umožňuje výlučne výrobu predmetov valcovitého a guľovitého tvaru a ich kombinácií. Týmto spôsobom sa kedysi vyrábalo tkáčske náradie, kuchynský riad, nábytkové súčiastky a hračky.

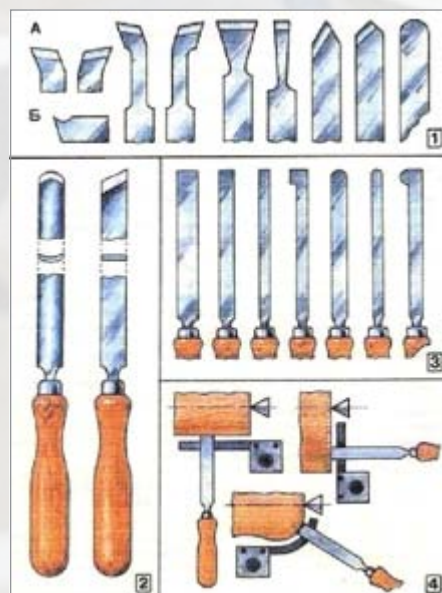
Na točovke možno opracovať akýkoľvek druh dreva, pričom pracovať možno s vysušeným, ale aj so surovým drevom. Pri surovom dreve je nevýhodou vyššia pravdepodobnosť deformácie predmetu, či už počas točenia, alebo pri následnom schnutí. Ľahšie a s väčším efektom sa tokárskym spôsobom pracuje s vyschnutým tvrdým drevom, pri výrobe dekoratívnych predmetov sa používajú aj ovocné dreviny. Materiál si majster spravidla vyberá, pripravuje a suší sám. Pracuje s vyschnutým tvrdým drevom, pričom ideálnou drevinou je slivka, ale používa sa aj orech, čerešňa a jaseň. Celý proces od spracovania guľatiny až po hotový výrobok trvá kvôli dlhej dobe dozrievania dreva štyri až päť rokov. Kmene stromov sa pred sušením porežú na kláty, prípadne rozpíli na dosky a uskladňujú na suchých tienistých a vzdušných miestach – najvhodnejšie v ľahkých drevených šopách.

Z hľadiska technológie výroby, najmä polohy dláta a spôsobu uberania triesky, sa rozlišu-

jú tri základné tokárske postupy – pozdĺžne, priečne a čelné tokárenie. Kombinácia uvedených rezov tvorí podstatu sústruženia. Pri tvarovaní výrobku dláto prechádza viacerými druhmi rezania. Toto poznanie využívame vzhľadom k prerezávaniu vlákien. Vždy musíme mať na pamäti smer vlákien opracúvaného materiálu, aby rez nešiel "proti vláknám". Základnými pracovnými nástrojmi používanými pri tomto procese sú dláta a točovka. Tokári používajú predovšetkým duté, rovné a uhlové dláta. Priložením ostria dláta k rotujúcejmu predmetu sa postupne odoberá trieska, čo umožňuje upraviť predmet na požadovaný hrúbku a tvar, využívajúc pritom rôzne možnosti profilovania výrobku.

Pred samotným sústružením sa materiál vopred pripraví. Drevo sa nareže na požadovaný rozmer, prípadne sa nahrubo opracuje, aby sa uľahčila práca na točovke. Používajú sa na to univerzálne drevárske nástroje – píla, obojručný stolec, obojručný nôž. Pripravený materiál sa upne do točovky. Najskôr sa nahrubo „omietne“ širším dutým dlátom a potom sa upravuje do finálnej podoby s prihladnutím na výzdobné prvky.

Hlavným výzdobným prvkom tokárených predmetov je profil. Tokár nepracuje so širokou škálou profilov. No ich rytmickým opakováním a kombinovaním základných tvarov a veľkostí sa dajú doceliť svojrázne, často prekvapivé a esteticky účinné efekty. Dôležité je mať predstavu o finálnom výrobku už pri drevnom polotovare.



Medzi základné profily, ktoré tokár využíva vo svojej práci, patrí oblúk, zub, žliabok, vrub, plôška a vlnovka. Oblúk sa charakterizuje voči rovnému povrchu točeného predmetu ako výstupok oblého tvaru, zub zase ako výstupok vo vrchole zahrotený do špičca. Žliabok je zahĺbenie oblého tvaru a vrub zahĺbenie v spodnej časti zahrotené do uhla. Plôška je malá rovná plocha, ktorá oddeľuje uvedené profily od seba, pričom jej hrana zároveň ohraničuje jednotlivé profily. Vlnovka je zložený profil a vzniká plynulým prechodom z oblúka do žliabku.

Všetky točovky majú bez ohľadu na náročnosť konštrukcie, či systém pohonu, spoločné základné časti. Lôžkom sa nazýva podstavec v podobe masívnej konštrukcie, ktorý nesie funkčné časti zariadenia: vretenník, koníka a opierku. Vretenník je srdcom točovky. Je pevne prichytený k lôžku a zabezpečuje otáčavý pohyb predmetu, ktorý je v ňom za pomoci hlavy s čeľuštami pevne upnutý. Koník prostredníctvom hrotu podopiera predmet na opačnom konci ako vretenník, a to tak, aby umožnil jeho otáčavý pohyb. Platí zásada, že výška hrotu koníka je v rovine osi otáčania vretenníka. Opierka podopiera dláto počas sústruženia v žiadanej polohe a musí byť prestavitelná vo vodorovnej i zvislej rovine.

Spôsob, akým sa točovka uvádzala do pohybu, sa historicky vyvíjal. Najstaršou a zároveň najjednoduchšou formou bol pohon ľudskou silou. Točovky sa zhotovovali domáckym spôsobom s využitím veľmi jednoduchých konštrukčných princípov a ich výskyt bol početný na celom Slovensku. Z hľadiska spôsobu prenosu energie z ľudskej ruky či nohy na stroj sa v našich podmienkach vyskytovali tri typy tokární: tokárne na pohon slákom, tokárne na pohon lukom a tokárne na pohon zotrvačníkom. Tokárne poháňané ľudskou silou, sa z bežného užívania začali vytrácať v druhej polovici 20. storočia.

Nádobu je ideálne ošetriť ochranným náterom z prírodných olejov, napríklad ľanovým, alebo včelím voskom a šelakom, a práve vtedy najlepšie vyniká pôvodná kresba dreva.

Drevo je symbolom jari, rastu, energie a života. Pozdvihnutím pôvodného remesla a prispôbením sa dnešným trendom, má každý vzniknutý výrobok individuálny tvar. Úchvatný, živý, prírodný materiál sa snaží čo najviac zachovať svojský a neopakovateľný tvar vytvorený prírodou. Každý je originál.

Najväčšia zelená plocha planéty zdobí Rusko

Rusko patrí medzi rozlohou väčšie krajiny (1.637,7 mil. ha) a lesy zaberajú až 49,8% (841,9 mil. ha). Hospodársky využívané lesy sa rozprestierajú na ploche 415,1 mil. ha. Len 0,8% je evidovaných s dovetkom neznámi vlastníci, kým až 99,2% lesov je vo verejnom vlastníctve.

Ako veľmi rôznorodá krajina, známa veľkou bioklimatickou diverzitou, sa môže pýšiť prítomnosťou polárnych púští, arktických a subarktických tundier, boreálnych a polotundrových smrekovcových lesov, boreálnych a miernych ihličnatých lesov, miernych listnatých a zmiešaných lesov, lesných stepí a stepí (mierne trávnaté porasty, savany a kríky), polopúšte a púšte.

Z uvedenej rozlohy lesných pozemkov, skutočne pokrytých lesmi je 7,95 milióna km². Približne 33,5% celkovej zalesnenej plochy tvoria primárne lesy, 64,1% sú lesy po prirodzenej obnove a len 2,4% tvoria umelo zalesnené územia.

Spomedzi ihličnatých drevín dominujú borovica, smrek, jedľa (*Abies nephrolippis*), smrekovec, sibírska borovica (*Pinus sibirica* – často nesprávne preložená ako sibírsky céder). Z listnatých druhov sú zastúpené predovšetkým duby, buk lesný, brezy, osika, jasene, bresty a lipy.

Ruské boreálne lesy (známe aj v Rusku ako tajga) s rozlohou 7,7 milióna km² patria medzi druhovo menej pestré s dominanciou brezy, borovice, smreku a jedle a niektorých ďalších listnatých druhov. Medzi lesy sú vmiešané rašeliniská, slatiny, močiare, plytké jazerá, rieky a mokrade, ktoré zadržiavajú obrovské množstvo vody. Tieto lesy obsahujú viac ako 55% svetových ihličnanov a 11% svetovej biomasy. Podľa FAO zalesnená plocha za posledných 25 rokov vzrastá v priemere o 0,03% ročne v dôsledku sukcesie.

V menej rozvinutých regiónoch Ruska je hlavným zdrojom obživy obyvateľstva zber lesných plodov, lov zveri, zber dreva, pase-



nie hospodárskych zvierat, sušenie a predaj sena.

Hlavný tlak na ruské lesy je spôsobený ťažbou dreva a inými lesníckymi činnosťami a narastajúcim dopytom na svetových



trhoch. Nákupom ruského dreva je predovšetkým Čína a juhovýchodná Ázia a o buničinu majú záujem hlavne európske krajiny, čo má výrazný vplyv na ťažbu v ruských lesoch.

Nemalý podiel na degradácii ruských lesov majú lesné požiare, ktoré ročne poškodia

v priemer tri milióny lesov. V roku 2017 boli nimi zasiahnuté oblasti v celkovej rozlohe desať miliónov ha. Požiarmi sú najviac ohrozené sibírske lesy.

Takmer 12% rozlohy Ruska je súčasťou národných, regionálnych a miestnych chránených oblastí. V Rusku je 102 chránených prírodných rezervácií, 47 národných parkov, 70 biosférických rezervácií a 28 prírodných pamiatok.... Okrem týchto chránených oblastí má Rusko vyše 281 miliónov hektárov chráneného lesa (napríklad ochranné pásma vody, cédrové orechy využívajúce zóny atď.), 268 miliónov hektárov rezervného lesa nachádzajúce sa na hospodársky neprístupných územiach...

Ruská ekonomika patrí medzi desať najväčších svetových ekonomík – podľa nominálnej HDP je desiatu na svete. Hoci lesy zaberajú viac ako polovicu pôdy v krajine, lesné hospodárstvo sa na tvorbe HDP podieľa len 1,3%, v rámci drevospracujúceho a papierenského priemyslu 3,7%, v zamestnanosti 1%, pri vývoze 2,4%. Podľa údajov FEDSTAT vyťažilo ruské odvetvie v roku 2017 asi 212 miliónov m³ guľatiny, ktorú využíval predovšetkým miestny priemysel, zatiaľ čo asi 19,4 mil. m³ (10%) guľatiny sa vyvážalo priamo. Rusko je stále jedným z najväčších vývozcov mäkkého dreva na svete. Viac ako polovica reziva, dýh a preglejky vyrobenej v Rusku sa vyváža.

Územím Ruska preteká vyše 2,5 milióna riek. Jazero Bajkal v južnej časti východného Sibíru je najstarším (25–30 miliónov rokov) a najhlbším (1642 m) jazerom na svete a je tiež druhým najväčším jazerom v Rusku, hneď po Kaspickom mori. V krajine je asi 300 minerálnych prameňov.

-as-

110. výročie narodenia dvoch lesníkov

Prof. Ing. Hubert Bezačinský

Významný vysokoškolský profesor sa narodil 6.11.1910 v lesníckej rodine v Starom Sambore na Podkarpatskej Rusi. Gymnázium navštevoval v Starom Sambore, pokračoval v Olomouci, kde aj maturoval (1928). Študoval na Lesníckom odbore Vysokiej školy zemédskej v Brne (1934) a Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave. Docentúra (1957), profesúra (1964).

Začínal v rokoch 1938-1939, ako lesný adjunkt a v rokoch 1940-1945 ako lesný správca na veľkostatku Kulháň (Považský Inovec). V rokoch 1946-1948 bol vedúcim Správy štátnych lesov v Čiernom Balogu – Kráme, v rokoch 1948-1950 bol riaditeľom Správy štátnych lesov v Prešove – Solivare a v rokoch 1950-1952 prevádzkovým inšpektorom Krajskej správy lesov v Prešove. V tomto období zakladal výskumné plochy v obvode Lesného závodu Solivar, ktoré sa neskôr stali významným inštruktážnym objektom pre lesníkov z východného Slovenska.

Od roku 1952 pôsobil na Lesníckej fakulte VŠLD vo Zvolene, kde od roku 1954 viedol Katedru pestovania lesa. Svoje široké praktické skúsenosti a vedomosti dokázal účinne spojiť s teóriou potrebnou pre výučbu na vysokej škole. Zaoberal sa problematikou prevodov nízkych lesov, obnovou a ne-



úspechmi obnovy porastov, problematikou výberkového hospodárstva, problémom jedle a jej odumierania. V rokoch 1955-1962 bol súčasne prodekanom Lesníckej fakulty a v rokoch 1962-1965 prorektorom VŠLD vo Zvolene.

V rokoch 1957-1959 bol predsedom Slovenského výboru Československej vedec-

kej spoločnosti lesníckej, kde vykonával záslužnú prácu. Od roku 1970 pôsobil ako predseda Lesníckej komisie vedeckej rady Ministerstva lesného a vodného hospodárstva SSR. Bol odborníkom v problematike štruktúry, vývoja a pestovania prirodzených porastov lesných drevín. Ako jeden z prvých v Československu presadzoval poznatky lesníckej typológie v teórii a praxi pestovania lesov. Zaslúžil sa o uplatňovanie koncepcie pestovania lesov založenej na vedeckom poznaní a účelnom využívaní prírodných zákonitostí rastu a vývoja lesných spoločenstiev a ich zložiek. Je autorom odbornej lesníckej terminológie v pestovaní lesa, spoluautorom celoštátnej učebnice Pěstění lesů, autorom vysokoškolských učebníc z pestovania lesa a meliorácií, vyše 50 odborných štúdií a rovnakého počtu odborných a popularizačných článkov, najmä v časopisoch Les a Lesnícky časopis, zborníkov VŠLD Výskumného ústavu lesného hospodárstva, TANAPu, prekladal odbornú literatúru z nemčiny a poľštiny.

Zomrel 7.10.1975 vo veku 65 rokov vo Zvolene. Na Vysokoškolskom lesnom podniku LS Budča má umiestnený pamätník v kamennom balvane na okraji porastu v dieľci 522.

Vojtek Gondek

Narodil sa 13.1.1910 v goralskej obci Lesnica v Pieninách, v roľníckej rodine. Absolvoval tu základné vzdelanie, po jej ukončení začal pracovať v lese. Následne si urobil v tej dobe primerané lesnícke kvalifikačné kurzy. Vyštudoval diaľkovo Lesnícku technickú školu v Liptovskom Hrádku (1963). Patril k tým lesníkom, ktorí svoj lesnícky stav a vysokú odbornosť nadobudli svojou prirodzenou inteligenciou a celoživotným samoštúdiom. Bol známym pieninským lesníkom, odborníkom a poľovníkom.

Svoju lesnícku prax začínal ako lesný robotník, neskôr manipulant na lesnom sklade. Zásluhou svojej pracovnej precíznosti a spoľahlivosti sa postupne vypracoval aj vďaka svojim dlhodobým pracovným a odborným výsledkom na funkciu lesníka, ktorú vykonával celý svoj ďalší produkčný odborný život.

V období rokov 1950-1960 mal zverený lesný úsek Šoltýska, poľesia vo Veľkom Lipníku, Lesného závodu Podolinec. Od roku 1960 až do odchodu do dôchodku (1975) bol vedúcim lesného úseku Stráňany (Fol'vark) s príslušnosťou do poľesia Veľký Lipník, po reorganizácii do Červeného Kláštora. Na Stráňanoch okrem tradične výborných výsledkov v lesnom hospodárení i pri kon-



trolách plnenia LHP, vybudoval lesnícku chatu a rybník. Za svoju spoľahlivosť a dobré pracovné výsledky dostal viacero diplomov a vyznamenaní.

Bol lesníkom, ktorý na svojom lesnom úseku dokázal vytvoriť vzorové lesné hospodárstvo vďaka dobrej organizácii práce,

dobrej spolupráce s lesnými robotníkmi a vrozenému zmyslu pre administratívny a operatívny poriadok.

Okrem lesníctva mal vrúcny vzťah aj k poľovníctvu.

Dôležitým prvkom snímky jeho pracovného dňa bola skutočnosť, že každý deň dochádzal pešo z Lesnice do Veľkého Lipníka (v tých rokoch ešte Lesnica nemala cestné t.j. ani autobusové prepojenie s Veľkým Lipníkom). Denne prekonával vysoký hrebeň Aksamitky a cez Lesnícke sedlo (720 m n. m.) absolvoval štvorkilometrový chodník, v zime na lyžiach do Veľkého Lipníka. Na poľesi vo Veľkom Lipníku vybavil administratívne povinnosti a pokračoval na svoj lesnícky úsek do Stráňan ďalšie tri kilometre, odkiaľ pokračoval do príslušných dolín svojho úseku opäť dva až štyri kilometre podľa momentálneho miesta lesníckych prác. Po skončení pracovných povinností celú trasu musel prejsť v opačnom garde. Túto neuveriteľne namáhavú a dlhú trasu absolvoval denne plných 25 rokov. Možno aj tento fenomén ovplyvnil jeho dobré zdravie a dlhý život.

Zomrel 24.6.2000 v Lesnici vo veku 90 rokov.

Ing. Viliam Stockmann, CSC.

Spomienka na Dr. h. c. doc. Ing. Františka Benčaťa, DrSc.

V tomto roku si pripomíname desať rokov od úmrtia popredného slovenského dendrológa a vedeckého pracovníka SAV, Dr. h. c. doc. Ing. Františka Benčaťa, DrSc.

Narodil sa 18. septembra 1929 v Kozárovciach. V roku 1952 vyštudoval lesné inžinierstvo na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach, kde v posledných dvoch rokoch štúdia pôsobil aj ako asistent na Ústave dendrológie a fytoecológie. Po presťahovaní Lesníckej fakulty do Zvolena až do roku 1954 pôsobil na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene. Potom od 16. augusta 1954 do 16. apríla 1989 bol dlhoročným riaditeľom Arboréta SAV v Mlyňanoch. V roku 1969 sa stal docentom a v roku 1984 obhájil titul doktor vied (DrSc.). Čestný doktorát vied (Dr. h. c.) mu 27. júna 1990 za jeho vedecké a medzinárodné aktivity udelili na univerzite Kertészeti és Elelmiszeripari Egyetem (Universitas Horticulturae et Industriae Alimentariae) v Budapešti. Bol predsedom Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV a podpredsedom Československej botanickej spoločnosti pri ČSAV. Napísal 70 odborných prác, 111 pôvodných vedeckých príspevkov a monografií, uverejnených v domácich i zahraničných vydavateľstvách. Uvedme aspoň „Prírodné rezervácie na Slovensku“ (1956), „Arborétum Mlyňany: vždy zelený park“ (1956) v spoluautorstve s Františkom Nábělkom a Gejzom Steinhüblom, „Rozšírenie gaštanu jedlého (*Castanea sativa* Mill.) a jeho stanovištné podmienky na Slovensku“ (1960), „Parkové a dendrologické objekty Západoslovenského kraja“ (1965) a najmä dodnes neprekonaný „Atlas rozšírenia cudzokrajných drevín na Slovensku a rajonizácia ich pestovania“ (1982), ktorý s úctou stále uchovávam vo svojej kniž-



nici aj s jeho venovaním. Výsledky jeho vedeckého výskumu vyústili do elaborátu „Konceptia ochrany a tvorby sídelnej zelene na Slovensku“, ktoré sa uplatňovali pri zveľaďovaní urbanizovaného prostredia. Celkovo získal 53 ocenení vrátane Medaile a prémie Slovenského literárneho fondu, Pamätnej Holubyho medaile a Národnej ceny SSR.

Ako uznávaná autorita v roku 1989 prišiel do Banskej Bystrice na podnet Ing. Jaroslava Stockmanna posúdiť predpokladanú lokalitu na založenie arboréta, či botanickej záhrady neďaleko mestského parku pri Tajovského ceste, kde sa predpokladal aj teplý prameň, vhodný pre prípadné palmárium. Lokalita sa ukázala ako nevhodná pre obmedzený priestor, hroziacu

zástavbu a prenikanie škodlivín z príľahlej frekventovanej komunikácie, preto sa odporúčalo preorientovať do priestoru Banoša, kde možno pre tento zámer využiť všetky svetové strany. Od tejto doby sme sa priateľsky zblížili.

Dňa 9. septembra 2004 som sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Introdukcija a aklimatizacija drevin v podmienkach strednej Európy“ v Topolčiankach, ktorá bola venovaná 75. výročiu narodenia Dr. h. c. doc. Ing. Františka Benčaťa, DrSc. Milým darčekom od manželky Marty a syna Tibora k tomuto výročiu bola v spoluautorstve vydaná knižka „Gaštanové pochúťky“ (2004), ktorá obsahuje informácie o pestovaní jeho obľúbenej dreviny gaštanu jedlého na Slovensku a viac ako 150 receptov na gaštanové jedlá. Literárna tvorba Marty Benčaťovej, rodenej Melušovej, bola orientovaná najmä na mládež ako to predznamenala prvá kniha „Zakukala kukulienka“, ale aj k ľuďom vôbec a životodarnej prírode, čo odzrkadľuje zbierka básní „Vôňa líp“ (2000). Epigramy a humoristicko-satirické verše sú zas zahrnuté v jej knihe „Zrkadlo“ (2000). Syn Prof. Tibor Benčať, CSc. pôsobí na Katedre plánovania a tvorby krajiny Fakulty ekológie a environmentalistiky TU Zvolen. V roku 2004 napísal knižku o svojom otcovi „Život a dielo jubilanta“.

V liste z decembra 2007 sa mi Dr. h. c. doc. Ing. František Benčať, DrSc. sťažoval, že po odchode z Arboréta a ústavov SAV už nemá dostatok aktuálnych informácií a ďakoval mi za aspoň niektoré z okruhu mojej pôsobnosti. Pripomenul súčasne aj svoje podlomené zdravie.

Dr. h. c. doc. Ing. František Benčať, DrSc. zomrel vo veku 80 rokov, 17. januára 2010 a pochovaný je na miestnom cintoríne v Topolčiankach.

Ing. Július Burkovský



Obraz z obdobia pôsobenia Ing. Martinku na Riaditeľstve štátnych lesov a statkov v Liptovskom Hrádku

O tom, že Ing. Juraj Martinka bol neobyčajne vzdelaný a výnimočný lesník netreba nikoho presvedčať. Jeho chorvátska dlhoročná úspešná lesnícka misia je dostatočne známa. Tento vrbický rodák a absolvent štiavnickej Akadémie je známy výstavbou dvoch významných lesných riaditeľstiev – budova v chorvátskom Sušaku získala také uznanie, že ho uhorské ministerstvo poverilo vedením výstavby aj riaditeľstva uhorských kráľovských lesov v Banskej Bystrici (1913-1916), ktoré plní svoju funkciu dodnes. Trvalo sa vrátil do novej Československej republiky až v roku 1921 na Riaditeľstvo štátnych lesov a statkov Liptovský Hrádok, ktorého bol desať rokov riaditeľom.

Je známy aj ako autor lesníckej expozície Zemeľského múzea v Bratislave. Jeho modelárske lesnícke stavby boli oceňované na výstavách v Budapešti (1896), Paríži (1900), Londýne (1908) a Viedni (1910). V roku 1926 dostal vysoké juhoslovanské vyznamenanie Rád Svätého Sávu. V roku 1929 ho Vysoká škola zemeľská v Brne poctila titulom „Slovenský lesný estét“.

Na slovenské ocenenie stále čaká...

Jeho múzejnícke nadanie priblížime jeho vlastným listom, ktorý písal na požiadanie Expozitúry Ministerstva zemeľstva pre Slovensko v Bratislave č. j. 7019/1922 z 20.12.1922 na tému o pltení dreva. Nie je možné citovať celý štvorstranový list Ing. Martinku o pltení dreva na Váhu, preto z neho vyberáme len časť (presná citácia, vrátane gramatiky):



.... „Pltenie dreva počnúc z najvyšších splavných regii rieky Váh a jej prítokov až do Dunaja, delí sa na dve časti a síce:

A. Na pltenie z plťísk v hore až do Hrádku

B. Na pltenie z Hrádku až do Dunaja

A. Pltenie z horských plťísk do Hrádku deje sa tak zv. pol plťami. Do pol plťí viaže sa viac menej kusov dreva dľa množstva vody a splavnosti rieky. Toto viazanie tak zv. latou deje sa tak, že sa jednotlivé kmene tenšími koncami o latu vrubenú asi na 6-8 cm do každého kusa drevnými klynami jedno vedľa druhého pripevnia.

Táto lata, ktorá spája spolu všetky kusy dreva pripevní sa na 70-80 cm od tenšieho konca. Na latu sa pripevní tak zv. kužel, na ktorý sa stokne veslo.

Hrubšie konce kmeňov, tak zv. kany sú volné, t.j. nie sú pevne zviazané latou ako tenší kraj. Len skrajné kusy sú zviazané húžvou alebo hrubým drôtom, aby sa jednotlivé kusy hore dolu na površí vody voľne pohybovali, ale aby sa nerozišli. Do pol plte sa zbíja dľa dĺžky dreva viac alebo menej kusov: od 24-26 m dlhých osem kusov, cez 18-19 m dlhých 16 kusov, až po 11-13 m dlhých 26-30 kusov.

Na pol plť z 12-13 m dlhých kusov sa dáva aj náklad z osem až desať metrov dlhého dreva, vtedy ale sa pod latu dá 18-20 kusov a na náklad 12-14 kusov, rozumie sa, že pod latou príde hrubšie drevo a na náklad tenšie. Inakší náklad na pol plť sa nikdy nedáva.

Do Hrádku zohnatá pol plť sa potom rozoberie a drevo z nej sa dľa dĺžky podeleno na hrby zloží a v týchto hrbach sa podrobí ďalšiemu odpredaju.

B. Pltenia z Hrádku ďalej až do Dunaja

Do Hrádku v pol plťach sohnate, do hrb zložené a odpredané drevo sa potom znovu zbíja, do tak zv. celých plťí. Celá plť je zbita latou pri vrchovcoch aj kánach. Lata je tenšia ako na pol plti, z okrúhleho dreva na dva boky trochu okresaná na tlapkavo, je nie vpustená do dreva len na vrchu bukovými klinami pribitá. Na predku t.j. vo vrchovci plte sú dve laty. Prednia od vrchovcov asi na 30 cm volá sa prielatou (predlatou), do tejto príde kužel na veslo, je nie celkom pribitá len od krajov po dva klíny a v prostriedku okolo kužla po jednom. Druhá lata príde od prielaty asi na 60-70 cm a touto je vlastne plť zbitá. Na prostriedku sa jeden hlávik vyreže, do takto poostalej diery vopchá pltník kôl, keď chce plť zahamovať. Na kánach na samom konci je plť jednou latou zbitá.

Celé plte sú trojaké : jedenice, dvojky alebo zväzky a trojky. Každá plť misí a smie mať šírku v kánach 5 m. (15 starých šúchov).

Typický tvar plťí sú **jedenice**. Do týchto sa viaže len to najdlhšie a najhrubšie drevo, ktoré by vo zväzku pri mnohých zákrutoch a nedostatočnom vodostave Váhu spltiť nebolo možné. Kubičný obsah vynáša 20-26 m³. Do jedenice sa dáva 22-26 m dlhé drevo, dľa hrúbky 10-12 kusov, ako vydá v kánach šírku 15 šúchov (5 m).

Do **zväzku** ide kratšie drevo. Sväzok smie mať 32-36 m dĺžky a musí byť predná plť vždy dlhšia. Napr. keď má predná plť 20 m, smie mať zadná 12-13 m. Keď je predok 18 m dlhý,

Zemeľské múzeum v Bratislave



môže byť zadok 14-15 m. Pri zväzku, zadná plť je spravená tak ako predná, lenže je obráteno kánami o kány prednej hužvou uviazaná, smie mať ale v kánach šírku len 15 šuchov.

Z troch plťí zviazaná sa menuje **trojka** a robí sa z kratšieho dreva. Predná zo 14 m dlhého, prostredná z 9-10 m dlhého, zadná z 11-12 m dlhého dreva. Prostredná sa robí mitmano t.j. jeden kus vrchovcom, druhý kánom do predku, aby jej bol predok, zadok rovne široký. Pri trojke musí mať predná plť v kánach a zadná, ktorá je tiež kánami o prostrednú uviazaná, smie mať len 14 šúchov (4.5 m) šírky. Pri trojke sú tiež plte hužvou zviazané. Prednia a zadná plť je celkom tak robená ako pri jedenici alebo zväzku.

Na všetkých druhoch plťí na jedenici, zväzku a trojke je na predku a na zadku veslo. Na pribíjanie k brehu takýchto plťí sa potrebovala dlhšia konopná liňa, v novšom čase drôtená.

Na celé plte sa nakladali dosky, šindel, dub a tenšie pltné drevo. Obyčaj bola tá, že nákladu už či dosák alebo tenšieho pltného dreva bolo toľko kubíkov, koľko kubíkov mal spodok. Šindel sa nakladal po 100 kusov. Svrčinový dub ale tak, že sa urobili budy z dosák a tie sa naplnili dubom.

Pri nakladaní dreva na trojky sa hrubšie a krivejšie drevo pod latu dalo a krajšie, rovnejšie prišlo ako náklad. Drevo na veslá a laty ako aj klyny k viazaniu si musel kupec od eráru kúpiť. Obyčaj ale bol, že ich tento kupec svojmu odberateľovi gratis prepustil.

V Liptovskom Hrádku dňa 10.1.1923."

Podpísaný Ing. Martinka, riaditeľ Riaditeľstva štátnych lesov a statkov v Liptovskom Hrádku.

Významným pracoviskom Riaditeľstva štátnych lesov a statkov v Liptovskom Hrádku bolo jeho taxačné oddelenie s Antonom Holoubkom, lesným správcom, vedúcim tohto taxačného oddelenia. Pracovný program tohto taxačného oddelenia pre rok 1922 sa oznamuje dňa 14.3.1922, listom č. 1544/1922 Ministerstvu zemédelství do Prahy.

List je koncipovaný viac informačne o situácii na správach štátnych lesov, než o samotnej taxácii, ale z hľadiska zaujímavosti



Budova ŠL v B. Bystrici

pomerov v tej dobe v obvode riaditeľstva Liptovský Hrádok, je dobré si z neho vybrať aspoň niektoré informácie:

- Schválený zariadený elaborát lesnej správy Osada bol v zmysle nariadenia Ministerstva zemedelství č. 23.793.XV.21 doplnený, opísaný a zasiela sa súčasne s porastno-pasienkovou mapou.
- Koncept zariadený plánu lesnej správy Ružomberok a hospodárske mapy sú tiež hotové. Mapa porastno-pasienková je rozpracovaná a bude po vyhotovení 20. ročných rubných návrhov pre celé riaditeľstvo dokončená a zariadený elaborát lesnej správy Ružomberok predložený ministerstvu k schváleniu.
- Zariadený oddeleniu bol pridelený Ing. Teinitzer, dočasne poverený vedením lesnej správy Čierny Váh, stavebnému oddeleniu bol pridelený Ing. Kovalčík, počas leta bol zariadený oddeleniu daný k dispozícii novopridelený lesný asistent Schubert.
- Vzhľadom na tieto okolnosti sa mohlo až v polovici augusta prikrčiť k vonkajším prácam, v roku 1920 započatých zariadených prácach na lesnej správe Poprad.

Práce boli dokončené až 8. novembra s pomocou novopridelených pracovníkov Ing. Tesařa a Charvátu.

- Z mimorevívnych rozsiahlejších prác zariadený oddelenie bolo poverené zameraním kúpeľných pozemkov v Tatranskej Lomnici, na Štrbskom Plese a v Ľubochni, ďalej zostavením investičných programov pre obdobie 1923-1932 a aranžovaním účasti riaditeľstva na orientálnom trhu v Bratislave.
- Zariadený práce na lesnej správe Ľubochňa sa oneskorili do tej miery, že ich začiatok bude možný až koncom mája, začiatkom júna. Celková rozloha tejto správy činí 12.295 ha a bude rozdelená na dve pracovné stanice so sídlom v Ľubochni a na Nižnom Tajchu. Každá stanica bude obsadená dvomi pracovníkmi. Revízne práce sa budú vzťahovať na revízie hraníc a hraničných značiek, na vykonanie prípadných zmien v rozdelení lesa na riadne obhospodarovaný a ochranný, na prípadné zmeny v priestorovom usporiadaní, na zameranie zmien, ktoré behom uplynulého obdobia nastali ťažbou a zalesňovaním. Revízne práce sa budú ďalej vzťahovať na práce taxačné, porasty určené k ťažbe budú spremierované podľa metódy Zetscheho, pri iných porastoch bude postupované na základe miestnych výnosových tabuliek. K výkonu týchto prác sú k dispozícii: Antonín Holoubek, lesný správca, Ing. František Kurial, lesný asistent, Ing. Vojtech Tesař, lesný asistent, Vekoslav Schubert, lesný asistent a Jozef Jílek, čakateľ.

Pokiaľ nepríde k personálnym zmenám, uvedené práce budú v stanovenom termíne vykonané. Za Riaditeľstvo štátnych lesov v Liptovskom Hrádku podpísaný Ing. Juraj Martinka, hlavný lesný radca.

Toľko spomienka na veľikána slovenského lesníctva.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.



Lesnícke a lovecké múzeum, Bratislava, 1935

Limba je obdivuhodná drevina

Borovica limbová (*Pinus cembra*), zjednodušene len „limba“, je 15–25 metrov vysoký ihličnatý strom rastúci vo vyšších polohách Karpát a Álp, avšak bohato je zastúpená aj na Sibíri. Na Slovensku je limba pôvodným druhom len vo Vysokých Tatrách a to na hornej hranici tamojšieho lesa, kde sa vyskytuje jednotlivo alebo v skupinkách spolu so smrekom, jarabinou a kosodrevinou (nevytvára súvislé porasty). V lokalitách prirodzeného výskytu je limba na Slovensku zákonom chránená, tak ako aj vo Švajčiarsku, Rakúsku, Taliansku a Poľsku.

Na dlhovekosť limby poukazuje vžitý názor, že sa dožíva 500–600 rokov, výnimočne aj 1.000 rokov. V roku 1986 spadol do Škaredého žlabu (1.540 m n. m.) vo vysokých Tatrách kmeň starej limby, vek ktorej bol spočiatku odhadnutý na 500 rokov, ale neskoršími dendrochronologickými analýzami sa spresnil na 700 rokov. Koncom roka 1998 sa objavila informácia, že v nadmorskej výške 1610 m sa našla ďalšia limba s odhadnutým vekom 1.200 rokov, čo však nebolo verifikované. Uvádza sa, že v drsných podmienkach pralesa Kôprovej doliny rastie limba s priemerom kmeňa 1,5 m, ktorá by teoreticky mohla mať vek až 2.100 rokov. Spoľahlivo zistiť vek starých límb je veľmi náročné aj vzhľadom na časté hniloby kmeňa, kde sa nezachovali letokruhy. Preto na tento účel treba použiť špeciálne laboratórne metódy.

Koruna limby v dospelom veku nadobúda charakteristický vajcovitý tvar. Limba je jedinou z európskych borovíc, ktorá má päť ihličí vo zväzoch (na strome vytrvávajú tri až šesť rokov). Ihličie limby je sýtozelené, mäkké (nepichlavé) a obsahuje veľké množstvo biologicky aktívnych látok s liečivými stimulačnými vlastnosťami, vysokým obsahom vitamínu C a karoténu. Okrem liečivých vlastností má ihličie limby aj posilňujúce aromatické účinky. Éterický limbový olej sa získava destiláciou jej konárov vrátane ihličia pomocou vodnej pary. Olej má korenistý,



lesný, jemne balzamový charakter a vynikajúco sa hodí na precistenie vzduchu v miestnosti. Vzhľadom na obmedzenú ponuku je zriedkavo v nezriedenej podobe (často sa riedi s inými borovicovými olejmi). Plodmi limby sú menšie šišky so semenami (limbové orešky), ktoré ostávajú v šiške až do úplného dozretia, čo trvá dva roky. Limbové orešky sú jedlé, a preto sa nimi v minulosti živili obyvatelia niektorých horských oblastí. Rakúskou špeciitou



je pravá horská liehovina zo semienok limby a borievky (Zirbengeist – Echter Gebirgskla-er mit Zirbensamen und Wacholder).

Kvalitné, voňavé, živičnaté, mäkké, ľahké a svetlé (neskôr tmavnúce) limbové drevo je veľmi trvanlivé, preto sa používalo na stolárske a rezbárske účely, v alpských krajinách aj na stavbu príbytkov a výrobu nábytku.

Limba sa v minulom storočí využívala pri úpravách umelo zníženej hornej hranice lesa v niektorých horstvách, alebo spolu s kosodrevinou pri biotechnických opatreniach proti lavínam (Nízke Tatry, Veľká Fatra). V okolí Predajnej sa nachádza limbový porast, ktorý slúžil ako zdroj semena pre vypestovanie limby. V čase dozrievania semien (orieškov) sa tam zhromažďovali niektoré hlodavce (napr. veverice) i vtáky (sojky a najmä orešnice), ktorým sa naskytol dostupný zdroj potravy, preto ich lesníci sriedajúci sa na sústavných strážnych službách museli odháňať plašením, najmä však strelbou. V súčasnosti sa už v lesoch neuplatňuje introdukcia nepôvodných druhov drevín a preto dnes limbu vysádzajú už len vo Vysokých Tatrách. Na inom území ju nájdeme okrem zvyškov minulých lesných výsadiieb už len v arborétoch, parkoch a na iných zelených plochách miest a obcí. Limba sa nachádza aj na trasách náučných chodníkov zameraných na poznávanie druhov našich lesných drevín (napríklad v Lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline pri Čiernom Balogu).

Limba bola obľúbenou drevinou niekdajšieho popredného lesníka, vládneho radcu Ing. Vojtecha Bukovčana (1891–1977), o čom svedčí aj jeho publikácia z roku 1969 „Pestovanie limby“. Zrejme inšpiroval aj svojho syna z prvého manželstva, dramatika JUDr. Ivana Bukovčana (1921–1977), k napísaniu divadelnej hry „Sneh nad limbou“ (1974). Vzhľadom na redukciu semien limby orešnicou perlavou (*Nucifraga caryocatactes*), Ing. Vojtech Bukovčan neraz v búrlivých diskusiách s ochranármi a zoológmi poukazyval na potrebu jej vyčiarknutia zo zoznamu chránených druhov vtákov. Jeho oponenti zas dôvodili, že sa orešnica vlastne podieľa aj na prirodzenom rozšírení limby, a to roznášaním oreškov, ktoré si ukrýva alebo stratí.

Limba bola ospievaná v ľudovej pesničke „Limbor, limbor, zelená limbor...“. Na Slovensku sa verilo, že ak je truhlica nastávajúcej nevesty vyrobená z limbového dreva, bude nové manželstvo šťastné, alebo že kolíska z limbového dreva ochraňuje dieťaťko od zlých duchov.

Limba je skutočne obdivuhodná drevina.
Ing. Július Burkovský



Modely Juraja Martinku

Rok 2020 je pre nás múzejníkov, venujúcich sa lesu a lesníctvu, príležitosťou pripomenúť si prácu svojich predchodcov a zakladateľov, tvorcov prvej lesníckej expozície, ktorá bola sprístupnená v Lesníckom múzeu v Bratislave v r. 1930.

Múzeum bolo súčasťou novootvoreného Zemeľského múzea na nábreží Dunaja, kde dnes sídli Prírodovedné múzeum SNM. Za zmienku stojí, že táto veľkolepá budova bola postavená z peňazí Československých štátnych lesov a majetkov v r. 1927. Piliermi tvoriacich sa lesníckych a poľovníckych zbierok sa stali modely lesníka Juraja Martinku inšpirované prírodou, lesom, lesníckymi stavbami i poľovníctvom. Viaceré z nich dnes patria do fondu Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Je preto prirodzené, že sme sa rozhodli niektoré z nich ukázať – a to tak trochu aj v inom svetle – a zároveň pripomenúť osobnosť ich tvorca.



ho výboru, ktorý viedol až do roku 1938 a veľmi aktívne sa podieľal na tvorbe zbierkového fondu múzea. K tvorbe modelov ho priviedla láska k prírode, nadanie umelca a mimoriadna zručnosť. Vytvoril si vlastné metódy ako stvárniť prírodný terén, lesné porasty, vodné toky, rôzne lesnícke stavby, poľovnícke výjavy, vodné pily ale napríklad aj modely hrádok – Likava, Liptovský Hrádok, Strečno.

Martinkove, dnes už historické krajinné výrezy na tému lesa a lesníctva zdobia v súčasnosti vstupné priestory Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Ide o model stavby maluzinského tajchu, hrádze vodnej nádrže (tajchu) Hronček a model využiteľných dopravných trás – cesty, lesnej železnice, riečky – v povodí Jelenca. Skôr, ako sme ich mohli v spolupráci s dizajnérkou Gabrielou Grešovou inštalovať, zverili sme ich obnovu do rúk Karlovi Jechovi z Brezna, ktorý má s obnovou modelov dlhoročné skúsenosti. Ako sa vyjadril, bolo preňho veľkou ctou podieľať sa na tvorbe tejto výstavnej prezentácie: „Som vďačný za príležitosť prispieť k obnove týchto výnimočných diel, aké dokáže vytvoriť len skutočný milovník lesa a prírody.“ Po zásahu Karla Jecha sa na modeloch opäť zazelenali horské strány, vynikla kresba dreva i šed' kameňa. Modely Juraj Martinku pôsobia veľmi prirodzeným dojmom, bez zbytočného vyumelkovania a predstavujú veľkú dokumentačnú hodnotu. Navyše Karel Jech vložil do modelov nenápadné a nevťieravé vnútorné osvetlenie, čo z nich urobilo ešte atraktívnejšie exponáty.

Nateraz nám súčasná situácia neumožňuje sprístupniť modely verejnosti. Zatiaľ sme si, aspoň my, múzejníci, v úzkom pracovnom kruhu, pripomenuli ich prostredníctvom Medzinárodný deň múzeí, ktorým je 18. máj. Keďže sa v práci, ale i v živote Juraja Martinku ukážkovo a veľmi prirodzene prelína lesnícka história s históriou slovenského lesníckeho múzejníctva, tešíme sa na ten čas, kedy sa o tom budú môcť presvedčiť aj návštevníci nášho múzea. Zatiaľ môžu o krásne a hodnote modelov čo-to prezradiť pripojené fotografie.

Mgr. Tatiana Figurová, LDM Zvolen



Zelená svatozář

V júni trochu odbočíme od kníh s čisto lesníckou, či poľovníckou tematikou a zameriame sa na niečo, čo je pre nás všetkých milovníkov prírody dôležité. Na ekologickú etiku, ktorú treba dodržiavať všade, nie len v lese! Autor knihy, česko-americký filozof Erazim Kozák, predstavuje jednotlivé prúdy environmentálneho myslenia a svoj vlastný pohľad na vzťah človeka a prírody.



Kniha vznikla ako podklad pre prednášky Kozáka na Karlovej univerzite v Prahe. Jej názov „Zelená svatozář“ odkazuje k mottu z knihy: „Pozoroval som ľudového rezbára ako svoje dielo spestruje zbytkami modelárskych lakov. Práve natieral apoštolom svätožiary na zeleno. Vracal som sa vtedy z ekologickej konferencie a tak som sa spýtal, aký význam má tá zelená svätožiara.“ On sa zamyslel a odpovedal: „Došiel mi žltý lak.“ Autor tým chcel povedať, že pre neho je ekologická kríza práve tá doba, kedy nám došiel žltý lak. Knihou sa snaží ekologické čítanie prebudiť aj u svojich čitateľov.

Obsah je rozdelený na tri časti. V prvej „O lidech“ autor popisuje ľudský postoj ku zvieratám, kritizuje ich nadradenosť a často-krát bezohľadné a kruté zachádzanie. Poukazuje na to, že zvieratá nemajú iba účelovú hodnotu, ale aj hodnotu sami o sebe. Môžu trpieť, cítiť bolesť alebo stratu blízkej osoby, rovnako ako my, ľudia. Druhá „O lidech a (ostatní) přírode“, sa zaoberá tým, ako ľudia vnímajú prírodu ako celok. V tretej a poslednej kapitole „Strategie v ekologickej etice“ ponúka rôzne riešenia ohľadom ekologickej krízy, autorov postoj a jeho rady. Počas písania knihy sa Erazim Kozák radil s viacerými odborníkmi, čiže sa v knihe stretne aj s ich názormi na danú problematiku.

Kniha je napísaná veľmi pútavo a prinúti ľudí prehodnotiť svoje správanie voči prírode. Pretože to ako sa k nej správame, nám ona vráti minimálne stonásobne.

Lucia Matejová

Juraj Martinka (22.12.1864 – 20.2.1938) vyniká svojím významom, všestrannosťou záujmov, odbornosťou a pracovitosťou v panteóne lesníckych osobností na Slovensku. Pochádzal z Vrbice pri Liptovskom Mikuláši. Vyštudoval lesníctvo na Baníckej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici, pôsobil v službách štátnych lesov v chorvátskej časti rakúsko-uhorskej monarchie, v r. 1913-1916 viedol stavbu budovy riaditeľstva štátnych lesov, ktorá je dodnes architektonickou perlou ústredného námestia v Banskej Bystrici. Bol dlhoročným riaditeľom štátnych lesov a majetkov v Liptovskom Hrádku.

Juraj Martinka sa stal spoluzakladateľom lesníckeho múzejníctva na Slovensku. Stál pri založení Lesníckeho múzea v Bratislave – bol prvým predsedom jeho Miestne-

Uveríte?

Druhá diverzita trápi veľa vedcov, prírodovedcov, ale i lesníkov. Zmenou klímy niektoré druhy ustupujú a dávajú možnosť presadiť sa tým, v našich podmienkach nepôvodným. No rozvoj cestovného ruchu a záujem o zatiaľ neprebádané územia dáva ľuďom možnosti objaviť v ríši rastlín i živočíchov tie, ktoré zatiaľ popísané neboli.

No niekedy sa naozaj pošastí. Tak sa to podarilo aj jednej malej expedícii českých turistov, ktorí v čínskom regióne navštívili kaňon „Rozlámaných skál“. Jeho názov je naozaj výpovedný. Na 80 ároch sa dominantne vyskytuje druh rýchlorastúcej dreviny, ktorá na tomto skalnatom území bez väčších problémov podporuje eróziu a to nielen stien kaňonu. Nie je ničím výnimočné, že si tieto stromy počas rastu razia cestu aj cez balvany, ktoré pri páde z okolitých útesov prekryjú kľúčiacie se-mienko.

Po pár rokoch potom tí, ktorí toto známe miesto v sprievode domácich obyvateľov navštívia, môžu pozorovať, ako sa týmto „Lomikameňom“ darí.



Zasmejme sa



Zaujímavé.... s týmto novým puškohľadom je ten medveď celkom predom mnou...

Ďuro, pod sa pozrieť... Ďuro?!??

...

Dnes som chcela darovať krv, ale mali toľko hlúpych otázok: „Koho je to krv?“ „Odkiaľ ste ju vzali?“ „Prečo je vo vedre?“

...

Nemám rád, keď sa niekto tvári ako veľký inteligent, rozpráva o Mozartovi a pritom nevidel ani jeden z jeho obrazov!

Nájdí 10 rozdielov



Sudoku

5	3		7				
6			1	9	5		
	9	8					6
8			6				3
4			8	3			1
7			2				6
	6				2	8	
			4	1	9		5
				8		7	9

RECEPTÁR

Pikantné medailóniky z bravčovej panenky



Jemné ale ostré kusky mäska, kontrastujú so sladkou omáčkou. Jednoduché, rýchle, ale nápadité jedlo ako stvorené na večeru vo dvojici.

500 g bravčová panenka, 2 strúčiky cesnaku, 1 ks čili paprička, 1 KL kryštálový cukor, 1 PL citrónová šťava, 3 PL olivový olej, soľ, mleté čierne korenie

Na prípravu sladkej paradajkovej omáčky potrebujeme 200 ml vody, 3 PL paradajkovej pretlaku, 1 KL kryštálového cukru, 1 PL citrónovej šťavy, soľ, mleté čierne korenie.

Prípravíme si marinádu na mäsko. Do väčšej misky prelisujeme cesnak, pridáme nadrobno nasekanú čili papričku, cukor, citrónovú šťavu a olivový olej. Posolíme a pridáme štipku čierneho korenia. Všetko spolu premiešame. Panenku nakrájame na asi 3 cm hrubé kolieska, ktoré vložíme do marinády a dobre ich pretlačíme, aby

ich tekutina obalila celé. Necháme marinovať zhruba 30 minút.

Rúru predhrejeme na 220 °C. Namarinované medailóniky prudko orestujeme z oboch strán na suchej grilovacej panvici, kým sa nezatiahnu a nezhnednú. Následne ich poukladáme do maleho pekáča a vložíme do vyhriatej rúry na asi šesť až osem minút. Mäso vyťahujeme a necháme odpočívať, kým si pripravíme omáčku. Jej základ bude tvoriť vzniknutý výpek, ktorý zriedime vodou. Na miernom plameni necháme zredukovať približne na polovicu a zahustíme ho pretlakom. Omáčku dochutíme cukrom a citrónovou šťavou, prípadne soľou a čiernym korením. Podávame s cestovinami alebo dusenou ryžou.

Dobrá chuť!

Jún 2020

Životné jubileá

50 rokov

Ladislav Báčor, technik, LS Lozorno – OZ Šaštín
Miroslav Sabo, vedúci LO, LS Ľuboreč – OZ Levice
Miroslav Rybárik, vedúci LO, LS Rajecké Teplice – OZ Žilina
Peter Šikulaj, vedúci ES, ES Ružomberok – OZ Liptovský Hrádok
Martin Kováčik, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Ing. Juraj Ramaj, vedúci LS, LS Hronec – OZ Čierny Balog
Miroslav Sojka, vedúci LO, LS Sihla – OZ Čierny Balog
Vladimír Klement, vedúci LO, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava
Ing. Pavol Soták, vedúci LO, LS Svinica – OZ Košice

60 rokov

Ing. Milan Spodniak, ťažbár – OZ Rimavská Sobota
Ing. Milan Sýkora, referent obchodu – OZ Rimavská Sobota
Ing. Vlasta Ruppová, dispečer dopravy dreva – OZ Revúca
Ing. Milan Benkovič, technik, LS Stará Voda – OZ Košice
Ing. Peter Chromej, vedúci LO, LS Nižná Jablonka – OZ Vranov n/T.
Ján Bezek, vedúci LO, LS Zámutovej – OZ Vranov n/T.
Ing. Marián Jagerčík, vedúci referátu BTS, PO, CO a krízového riadenia – GR Banská Bystrica

Pracovné jubileá

30 rokov

Jaroslav Paučo, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča
Mgr. Ľudovít Ivan, vedúci LO, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča

35 rokov

Ing. Dušan Gregor, vedúci LS, LS Predajná – OZ Slovenská Ľupča

40 rokov

Peter Dorko, vedúci ES, ES Mníšek nad Hnilcom – OZ Košice

Starobný dôchodok

Ing. Ján Sedmák, technik, LS Poltár – OZ Kriváň

Predčasný starobný dôchodok

Mária Haviarová, referent správy a manažmentu majetku – OZ Považská Bystrica
Ing. Peter Balko, vedúci LS, LS Zákamenné – OZ Námestovo
Timotej Brenkus, vedúci LO, LS Michalová – OZ Čierny Balog
Ing. Štefánia Sirková, referent MTZ a nákupu – OZ Revúca
Zlata Spodniaková, technik, LS Tornaľa – OZ Revúca
Ing. Zdenko Žabka, vedúci operačného nasadenia LT – OZLT Banská Bystrica

Invalidný dôchodok

Jozef Lupták, referent dopravy a mechanizácie – OZ Kriváň

Ing. Martina Velká

Erby s nádychom lesa



Erb obce Bitarová (okres Žilina)



Erb obce Adidovce (okres Humenné)



Erb obce Dolná Tižina (okres Žilina).



Erb obce Paština Závada (okres Žilina)



Erb obce Jasenová (okres Dolný Kubín)



Erb obce Rudinka (okres Kysucké Nové Mesto)



Erb obce Slivník (okres Trebišov)

Keď červená chutí slano

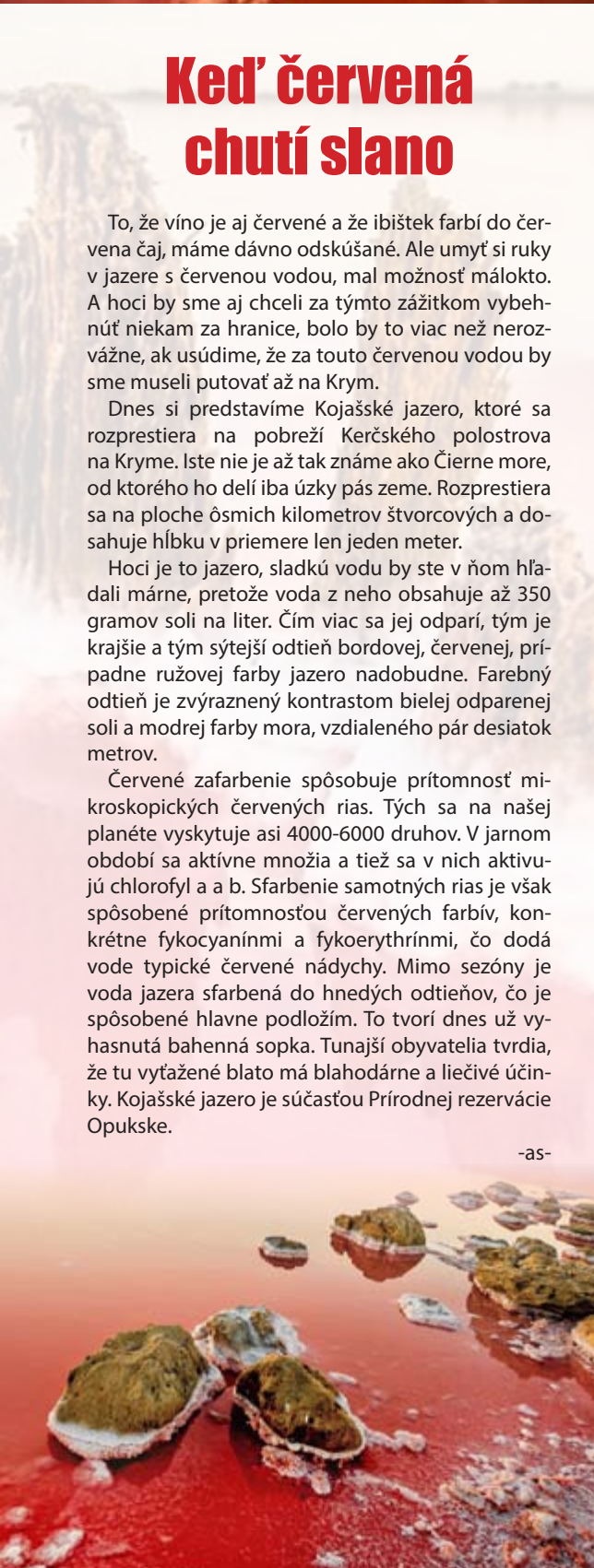
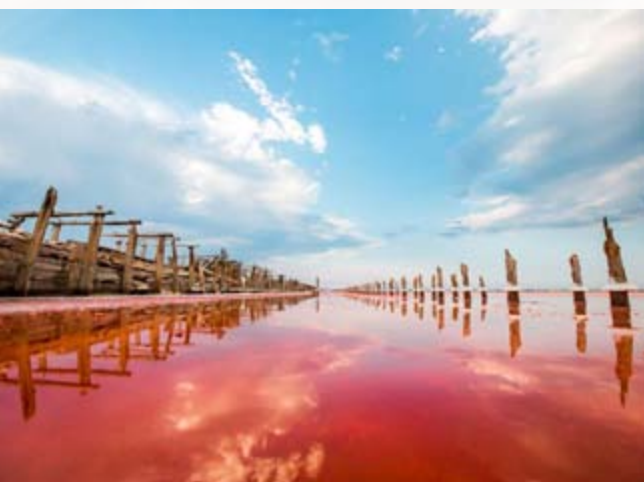
To, že víno je aj červené a že ibišteľ farbí do červena čaj, máme dávno odskúšané. Ale umyť si ruky v jazere s červenou vodou, mal možnosť málokto. A hoci by sme aj chceli za týmto zážitkom vybehnúť niekam za hranice, bolo by to viac než nerozvážne, ak usúdime, že za touto červenou vodou by sme museli putovať až na Krym.

Dnes si predstavíme Kojšašské jazero, ktoré sa rozprestiera na pobreží Kerčského polostrova na Kryme. Iste nie je až tak známe ako Čierne more, od ktorého ho delí iba úzky pás zeme. Rozprestiera sa na ploche ôsmich kilometrov štvorcových a dosahuje hĺbku v priemere len jeden meter.

Hoci je to jazero, sladkú vodu by ste v ňom hľadali márne, pretože voda z neho obsahuje až 350 gramov soli na liter. Čím viac sa jej odparí, tým je krajšie a tým sytejší odtieň bordovej, červenej, prípadne ružovej farby jazero nadobudne. Farebný odtieň je zvýraznený kontrastom bielej odparenej soli a modrej farby mora, vzdialeného pár desiatok metrov.

Červené zafarbenie spôsobuje prítomnosť mikroskopických červených rias. Tých sa na našej planéte vyskytuje asi 4000-6000 druhov. V jarnom období sa aktívne množia a tiež sa v nich aktivujú chlorofyl a a b. Sfarbenie samotných rias je však spôsobené prítomnosťou červených farbív, konkrétne fykocyanínmi a fykoerythrinmi, čo dodá vode typické červené nádychy. Mimo sezóny je voda jazera sfarbená do hnedých odtieňov, čo je spôsobené hlavne podloží. To tvorí dnes už vyhasnutá bahenná sopka. Tunajší obyvatelia tvrdia, že tu vyťažené blato má blahodárne a liečivé účinky. Kojšašské jazero je súčasťou Prírodnej rezervácie Opukske.

-as-



Drevené „faldíky“ sú IN

„Svet umelca je často poháňaný posadnutosťou a mňa motivujú dve takéto posadnutosti – túžba vytvárať predmety odlišné od tých, ktoré poznáte, ale ktoré sú v samotnej podstate bežne dostupné a denno-denne využívané. A táto moja prvá posadnutosť ma nabáda k tej druhej. Tá spočíva v stále nekončiacom sa procese hľadania druhov dreva, ktoré sú vizuálne pútavé, či už ide o neuveriteľne vzácne druhy, jedince s neobvyklou kresbou, alebo o bežné miestne drevíny, ktoré boli prehliadané, ale v kontraste s inými druhmi dreva tvoria dokonalú súhru kontrastov“, vyznáva svoje „neduhy“ umelec Terry Evans.

Svoje kreatívne začiatky trávil v objatí úplne iného materiálu a ako väčšina umelcov hľadal v živote, ale tiež vo svojej tvorbe, bod zlomu. Ten nastal postup-



ne. A tak sa z kožiara stal „šperkár“ a až po istom čase objavil svoje smerovanie v rezbárstve. Práca s kožou sa pretavuje aj do jeho súčasnej tvorby a dá sa povedať, že jedna z charakteristických, ktorú kože majú, a to schopnosť tvoriť zvlnené pohyby a tvary („faldíky“) sa stala jeho špecifickým podpisom pri tvorbe kreatívnych drevených diel.

Tvorba ozdôb a šperkov, ktorá bola súčasťou jeho 35-ročného umeleckého vývinu, ho nasmerovala k tvorbe netypických krabíc. V procese príprav materiálu zohrávajú dôležitú úlohu píly, ktorými vytvorí komponenty a tie následne po dosiahnutí vhodnej farebnej kombinácie zlepí do jedného dreveného bloku. Pri

tom dbá, aby bloky dreva mali svoje prírodné sfarbenie. Často pracuje s prírodnými a aj s farebnými dýhami. Práve pri tomto kombinovaní si zakaždým vymýšľa nové farebné zvraty.

„Vo svojej práci sa snažím zdôrazňovať vizuálne prvky farby a kontrastu pri zachovaní integrity dreva ako materiálu. Je pre mňa veľkou radosťou vidieť ľudí, ktorí sa usmievajú, keď objavia moje dielo na umeleckom veľtrhu alebo v galérii. Dúfam, že tí, ktorí vlastnia takúto nádobu, sa často usmievajú pri ich používaní“, dodáva s úsmevom.

Čo na to povieť? Chceli by ste mať takéto prekvrmené bytové doplnky? Alebo vám stačí na nich len na okamih popásť zrak?

-as-

